

Sveučilište u Zagrebu

Pravni fakultet

Mario Rašić

**POVIJEST I PRIMJENA KAZNENOPRAVNIH INSTITUTA POMILOVANJA I
AMNESTIJE**

Zagreb, 2013.g.

Ovaj rad izrađen je na Pravnom fakultetu u Zagrebu pod stručnim vodstvom prof.dr.sc. Lea Cvitanovića i predan je na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade u akademskoj godini 2012./2013.

SADRŽAJ RADA

1. UVOD	1
2. POVIJESNI RAZVITAK KAZNENOPRAVNIH OBLIKA MILOSTI.....	2
2.1. STARI VIJEK.....	2
2.1.1. <i>Babilon</i>	2
2.1.2. <i>Grčka</i>	2
2.1.3. <i>Rim</i>	3
2.2. SREDNJI VIJEK	5
2.2.1. <i>Engleska</i>	5
2.2.2. <i>Njemačka</i>	8
2.2.3. <i>Francuska</i>	9
2.3. MODERNO DOBA	9
2.3.1. <i>Sjedinjene Američke Države</i>	9
2.3.2. <i>Sovjetski Savez</i>	12
3. POVIJESNI RAZVITAK KAZNENOPRAVNIH OBLIKA MILOSTI U HRVATSKOJ	14
3.1. SREDNJI I NOVI VIJEK	14
3.2. RAZDOBLJE OD 20. STOLJEĆA DO RASPADA JUGOSLAVIJE.....	16
4. VEZANI POJMOVI	18
5. AMNESTIJA U HRVATSKOM KAZNENOM PRAVU	20
5.1. PRAVNI UČINCI AMNESTIJE	20
5.2. ZAKONI O AMNESTIJI U HRVATSKOJ	21
6. POMILOVANJE U HRVATSKOM KAZNENOM PRAVU	23
6.1. ZAKON O POMILOVANJU	23
6.2. PRAVNI UČINCI POMILOVANJA	24
6.2.1. <i>Potpuni ili djelomični oprost od izvršenja kazne</i>	24
6.2.2. <i>Zamjena izrečene kazne blažom ili primjena uvjetne osude</i>	25
6.2.3. <i>Prijevremena rehabilitacija</i>	25
6.2.4. <i>Ukidanje ili kraće trajanje pravne posljedice osude</i>	26
6.2.5. <i>Ukidanje ili kraće trajanje sigurnosne mjere</i>	26
6.3. POSTUPAK POMILOVANJA	26
6.4. ZNAČAJ POMILOVANJA.....	28
7. PRIMJENA POMILOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	30
8. REZULTATI RADA	36
8.1. 2007. GODINA.....	36
8.2. 2008. GODINA.....	38
8.3. 2009. GODINA.....	40
8.4. 2010. GODINA.....	42

8.5. 2011. GODINA.....	45
8.6. 2012. GODINA.....	47
9. RASPRAVA.....	49
10. ZAKLJUČAK.....	54
11. ZAHVALE.....	57
12. POPIS LITERATURE.....	58
13. SAŽETAK.....	65
14. SUMMARY.....	66

1. UVOD

Amnestija i pomilovanje su akti milosti najviših organa državne vlasti čijom se primjenom osuđene osobe oslobađa od izrečene kazne ili im se ista zamjenjuje blažom. Osim toga amnestija i pomilovanje mogu obuhvatiti i oslobođenje od kaznenog progona, točnije nemogućnost pokretanja ili vođenja kaznenog postupka,¹ što je zapravo abolicija.² Amnestija i pomilovanje su slični pravni instituti, ali postoje višestruke razlike između njih.³ Pomilovanjem i amnestijom dolazi do sukoba ideja prava sa drugim idejama; primjerice političkim, etičkim i religijskim: „S milosrđem u svijet prava prodiru vrijednosne oblasti strane pravu, milost kao religijska vrijednost, trpeljivost kao etička vrijednost“.⁴ Primjeri amnestije i pomilovanja su stari koliko i izvori civiliziranog društva,⁵ stoga i ne čudi što su obje institucije poznate u gotovo svim današnjim pravnim sustavima. Veliki broj autora se slaže da oba instituta imaju izrazito jak pravni učinak, pošto su iznad presude, a abolicija je iznad samog zakona.⁶ Pomilovanjem se milosrđe primjenjuje „kroz pravo, ali uzdižući se iznad tog prava“.⁷ Upravo zbog važnosti ovih instituta, a i njihove vječnosti od antičkog vremena, odlučio sam u ovom radu obraditi detaljan povijesni razvoj instituta te njihovu današnju primjenu i funkciju. Iscrpnim istraživanjem pomilovanja, koje je ipak aktualniji društveni i pravni problem u odnosu na amnestiju, u ovom radu objašnjene su sve vrline i mane tog važnog instituta. Cilj ovog rada u konačnici je prikazati primjenu instituta pomilovanja u Hrvatskoj, kao i primjenu amnestija koje su utjecale na stvaranje nezavisne Republike Hrvatske te ukazati na specifične probleme pomilovanja.

¹ U Hrvatskoj je Zakonom o pomilovanju iz 2003. ukinuto pravo Predsjednika Republike da daje aboliciju.

² Usp. Zlatarić – Damaška, *Rječnik kaznenog prava i postupka*, Zagreb, 1966. g., str. 273.

³ Vidi 4. Vezani pojmovi.

⁴ Radbruch, G., *Filozofija prava*, Beograd, 1980. g., str. 202.

⁵ Detaljnije vidi 2. Povijesni razvitak kaznenopravnih oblika milosti.

⁶ Kurtović, A., *Pomilovanje*, Zagreb, 2003. g., str. 132.

⁷ Smith, A.T.H., *The prerogative of Mercy, The Power of Pardon and Criminal Justice*, Public Law, Autumn, 1983. g., str. 399.

2. POVIJESNI RAZVITAK KAZNENOPRAVNIH OBLIKA MILOSTI

2.1. STARI VIJEK

Prvi oblici milosti potječu još od vremena Babilona te su se zadržali preko Grka⁸ i Rimljana⁹ do današnjeg vremena, s puno sličnosti današnjim oblicima milosti. U to vrijeme vladar je u svojoj osobi ujedinjavao službu najvišeg svećenika i vrhovnog suca. Poglavari plemena su koristili moć milosti radi ublažavanja okrutnih običaja. Tadašnji vladari, koji su crpili svoju moć od njihovih bogova, a ne naroda; bili su superiorni zakonu (točnije običaju) i tako su tvrdili da imaju pravo koristiti milost kada pravda to zahtjeva. U ovom dijelu prikazat ćemo oblike milosti u Babilonu, Grčkoj i Rimu.

2.1.1. Babilon

U Hamurabijevom zakoniku¹⁰ ne definira se kraljeva moć pomilovanja, ali je postojala mogućnost da kralj pomiluje preljubnika. U članku 129. Hamurabijevog zakonika piše da će se udana žena, uhvaćena u preljubu, zajedno sa drugim čovjekom osuditi na smrt bacanjem u vodu. No ukoliko gospodar (muž) žene pomiluje ženu, kralj ima pravo također pomilovati preljubnika. Također, Biblija opisuje pomilovanje judejskog kralja Jojakina: „Trideset i sedme godine izgnanstva Jojakina, kralja Judina, dvanaestoga mjeseca, dvadeset i sedmoga dana u mjesecu, Evil-Merodak, kralj babilonski, u prvoj godini kraljevanja svojega pomilovao je Jojakina, kralja Judina, i pustio ga iz zatvora.“¹¹ Samsu-Iluna, Hamurabijev sin, pomilovao je roba koji je pobjegao od svog gospodara, iako bi po tadašnjim zakonima trebao biti pogubljen.¹² U 169. članku Hamurabijevog zakonika spominje se mogućnost oca da od kazne pomiluje svog sina koji je protiv njega prvi put počinio zločin.

2.1.2. Grčka

Antička Grčka je poznata po tome što se u njoj tek petnaest stoljeća nakon Hamurabija prvi puta pojavio oblik milosti. Taj oblik milosti su Atenjani nazvali *ἀμνηστία* – amnestia te se taj akt zove Amnestija iz 403.(god.pr.Krista). Do nje je došlo u vrijeme *stasis*-a, čime su Grci

⁸ Vidi Plutarch, *Demosthenes*(Holden, H. A.), Cambridge, 1893. g., str. 27

⁹ Vidi Mommsen, T., *Abriss des Romischen Straatsrechts*,1893. g., str 351

¹⁰ Vidi Kurtović, Šefko, *Opća povijest prava i država I.knjiga*, Zagreb, 2005. g., str 547

¹¹ *Biblija-Prijevod Novi svijet*, 2006. g., 2. Kraljevima 25:27, str.550

¹² Goodrich., J.P., *The Use and Abuse of the Power to Pardon*, Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology, Vol.11, Br.3, 1920. g., str. 335.

definirali nasilan sukob između građana u području polisa.¹³ U tom stasisu Trazihil je srušio vladavinu tridesetorice u Ateni i povratio demokraciju Ateni, nakon koje je proglasio opću amnestiju za protivnike (svima osim oligarhijskim ekstremistima) umjesto da provodi retribuciju i progon nad njima. Mnogi autori raspravljaju o samoj ideji i uzroku tog događaja.¹⁴ Također nalazimo izvore koji potvrđuju različita pomilovanja u Grčkoj. Primjerice, ranjeni je u trenutcima prije smrti mogao pomilovati svog ubojicu. Također se zatvorenik, koji se nakon protjerivanja na dvije ili tri godine vratio u grad, mogao pomilovati od strane grupe od dvanaest građana.¹⁵

Grčki filozofi su također pisali o kažnjavanju i milosti,¹⁶ a Ksenofont kaže da: „potrebu kažnjavanja vladar mora prepustiti drugima, a da sam mora osobno dodjeljivati nagrade“,¹⁷ misleći pod nagradama i milost. Demosten i Tukidid su samo neki od poznatih Grka koji su bili pomilovani. Riječ pomilovanje ne pronalazimo kod Grka, iako su oni zaslužni za pojam amnestija. Neki autori ističu da je za pomilovanje osoba, koja zahtjeva pomilovanje, trebala sakupiti 6000 potpisa građana da bi dobila oprost.¹⁸ Neki autori smatraju da je u staroj Ateni *ecclesia* (skupština svih građana u Zlatnom Dobu Atene 480.–404. god. pr.Krista) mogla pomilovati isto kako je i kažnjavala.¹⁹

2.1.3. Rim

U rimskom pravu postoje mnogi pojmovi koje povezujemo sa milošću, a najvažniji su *clementia*, *venia* i *abolitio*.²⁰ Oprost je prvo mogao dodijeliti isključivo Senat, a od principata je to mogao i car. U doba *dominata* pravo pomilovanja imao je samo car.

Clementia je pojam koji se može objasniti kroz nekoliko videnja. Za ovu temu najvažnija je *clementia* u rimskim sudovima, gdje je to pojam za molbe za ublažavanje kažnjenima te se široko koristila u doba republike. Argumenti za potporu molbi za milost su se mijenjali kroz povijest.²¹

¹³ Ober, J., *Social Science History, Cultural History, and the Amnesty of 403*, Transactions of the American Philological Association, br. 132, 2002. g., str. 127.

¹⁴ ibidem, str. 127.-137.

¹⁵ Goodrich, op. cit. (bilj. 12), str. 335.

¹⁶ Detaljnije vidi Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str.10.

¹⁷ Ksenofont, *Hijeront ili o tiraniji*, objavljeno u: L.Strauss, *O tiraniji*, Zagreb 1980. g., str.20.

¹⁸ Moore, K. D., *Pardons: Justice, Mercy, and the Public Interest*, New York 1989. g., str. 16.

¹⁹ Radin, M., *Legislative Pardons: Another View*, California Law Review, vol.XXVII, br.4, 1939. g., str.388.

²⁰ Poblize o tome Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str .11.

²¹ Poblize o tome Dowling, M., *Clemency and Cruelty in the Roman World*, Michigan 2006. g., str.5.

Venia je u rimskom kaznenom pravu predstavljala oprost kazne zbog određenih osobina zločinca ili zbog okolnosti počinjena zločina.

Abolitio „u kaznenom pravu predstavlja opoziv optužbe i svih pravnih posljedica koje je ona izazvala, dakle ukidanje cijelog postupka suđenja brisanjem imena optuženog s popisa optuženih osoba“.²² Do abolicije je dolazilo ako bi tužitelj odustao od gonjenja ili u slučaju njegove smrti. Osim toga, dodjeljivala se u slučaju pobjeda u ratu ili za vrijeme blagdana.

Također je i narodna skupština mogla donositi akte pomilovanja, u obliku priziva narodnoj skupštini protiv presude, što se nazivalo *provocatio ad populum*.²³ Takva provokacija se mogla podnijeti, tj. moglo se žaliti protiv presude za bilo koju kaznu.²⁴

Mnogi rimski carevi su često davali pomilovanja vođama neprijateljskih vojski, pa tako i vođa ilirskog plemena Dezitijata Baton (Bato), vođa velike pobune protiv Rimske imperije od 6. do 9. godine n.e.²⁵ Rimljani su također imali povijesno zanimljivu varijaciju milosti kojom su ublažavali posljedice pobuna vlastite vojske. Kada bi se vlastita vojska pobunila, Rimljani nisu bili skloni pogubiti sve vojnike, nego bi zapovjednik ubio svakog desetog - što znači da bi prvih devet bilo pomilovano. Vladari su često za vrijeme praznika davali pomilovanja, čime bi ugodili narodu. Rimljani su shvaćali da je moć milosti jaka kao i moć kažnjavanja te su ju znali vješto koristiti, što dokazuju i pomilovanja protivničkih generala.

Gaj Julije Cezar je bio poznat po tome što je pomilovao protivnike iz vlastitih redova. Povijest piše o tome kako je nakon povratka iz Španjolske Cezar dao pomilovanje svima koji su se borili protiv njega, uključujući i Gaja Kasija, Marka Bruta i Cicerona. Bez obzira na to što su Kasije i Brut bili vođe urote koja je rezultirala atentatom na Cezara, oba su pomilovana.²⁶

U doba principata pomilovanje je “krajnja mogućnost okrivljenikova oslobođenja od kazne bilo privilegij samog princepsa ili Senata, a ne ovlast suca koji bi bio nadležan za donošenje presude u povodu počinjenog kaznenog djela“.²⁷ Aktom *restitutio bonorum* se moglo dobiti pomilovanje od cara u slučaju potpunog ili djelomičnog oduzimanja osuđenikove imovine (*publicatio bonorum*). U slučaju protjerivanja na otok (*relegatio*, uz

²² Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str. 11.

²³ Poblize o tome Kurtović, A op. cit. (bilj. 6), str .12.

²⁴ Mommsen, Th., *Romisches Strafrecht*, Graz-Austria, 1955. g., str. 475.

²⁵ Dowling, op. cit. (bilj. 21), str.117.

²⁶ Poblize o tome Pennell, R. F., *Ancient Rome from the Earliest Times Down to 476 A.D.*, 1878. g. , str. 127.

²⁷ Jaramaz-Reskušić, I., *Kaznenopravni sustav u antičkom Rimu*, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb 2003. g., str.326.

zabranu boravka u Rimu), upravitelj provincije nije mogao opozvati izrečenu kaznu te je osuđenik jedino pismenim putem mogao od cara tražiti pomilovanje.

Slična praksa za obje kazne se nastavila i sa Konstantinom I. Velikim i u razdoblju dominata.²⁸ Konstantin je također svojim kaznenim zakonodavstvom 322.g. odredio da su jedino kaznena djela *adulterium* (preljub muškarca sa ženom u braku), *homicidium* (ubojstvo), *maleficium* (zabranjeno čarobnjaštvo) i *veneficium* (trovanje) izuzeta od opće amnestije zbog toga što je za njih bila određena smrtna kazna.²⁹ Broj kaznenih djela koja su izuzeta od careve *infulgentia* se povećava u razdoblju od 354. do 385.g.³⁰

U kasnijem razdoblju (od 373.g do 387.g) bili su brojni crkveni zahtjevi upućeni vladarima zbog kojih su se mijenjala viđenja o amnestiji i pomilovanju, posebno se razmatrala uskrсна opća amnestija.³¹ Recepcija rimskog prava (posebice preko kanonskog prava) bila je bitnoga značenja za kasniji razvoj ovlasti milosti u kontinentalnoj Europi.

2.2. SREDNJI VIJEK

U srednjovjekovnoj Europi bili su učestali akti milosti. Oni su bili darivani od strane monarha ili od crkve, dok su u nekim područjima i lokalni vladari imali mogućnost pomilovanja. Kao što smo ustanovili *supra* i tada su se pomilovanja najčešće darovala nakon ratova ili u vrijeme blagdana.

2.2.1. Engleska

Još od razdoblja republike u Rimu, kraljevi Engleske, Škotske i Irske slobodno su koristili moć pomilovanja.³²

Prerogativu milosti (*pardon*) kraljevi su koristili već u sedmom stoljeću, a i nakon novih zakona Williama Osvajača i dalje je kralj bio taj koji je imao ovlast darivati milost.³³ Prerogativa milosti se prvi put pojavljuje u statutima Anglo-saksonskih monarha u razdoblju vladavine Kralja Ine of Wessex (668.-725.). U njima je zapisano: „Ako se netko sukobi u

²⁸ Poblize o tome ibidem, str. 547.-548.

²⁹ Cod. Theod. 9.38.1

³⁰ Cod. Theod. 9.38.2-8

³¹ Poblize o tome Cod. Theod. 9,38,3-4.

³² Tako Goodrich, op. cit. (bilj. 12), str. 335.

³³ Moore, op. cit. (bilj. 18), str. 17.

kraljevoj kući, neka sam kralj bude odgovoran za njihovu imovinu, i neka kralj sam odluči hoće li oni imati ili neće imati život.“³⁴

No, ta moć nije bila bez konkurencije. Bogati vlastelini i crkveni službenici dali su sebi za pravo poklanjati milost na svojim zemljama. Parlament je također često poklanjao milost te se često žalio protiv kraljeve neopreznosti pri davanju milosti, a prva službena žalba se dogodila već 1309. godine za vladavine Edwarda II.³⁵ Prema nekim autorima u 13. stoljeću milost je dobilo samo 3.2% ljudi koji su se pojavili pred sudovima.³⁶

Prvi službeni dokument koji dokazuje opću amnestiju bio je *Magna Carta Libertatum* - Velika povelja o slobodama, koji je donio kralj Ivan Bez Zemlje 1215. No, i prije njega su se poklanjali razni oblici milosti. Iako je Magna Carta zabranjivala prodaju prava pomilovanja, isti su bili financijski važni izvori prihoda za državu, ali i za crkvu. U engleskom mentalitetu nije bilo mjesta za sramotu zbog primljenog novca za pomilovanja. Kraljevi su prodavali milost za najmanje dva šilinga do čak 16 000. Nakon mnogih kontroverznih pomilovanja već 1390. godine statutom su se ograničila prava kralja. Kralj se obvezao da „neće olako poklanjati pardon... za ubojstvo, napad koji je ishodio smrću oštećenika, zlobni predumišljaj, izdaju ili silovanje“.³⁷ Osim toga poznat je i parlamentarni dokument Advice of the Lords koji je nastao između 1386. i 1392. godine.³⁸

Neki autori ističu postojanje dva tipa kraljevskih pomilovanja u 14. stoljeću : individual pardon i pardon za velike grupe ljudi, primjerice pomilovanja pobunjenika; pomilovanja ukoliko bi optuženi pristali na vojne usluge i slično. Potonje su zapravo bile preteče suvremenih amnestija. Takve opće amnestije su se, jasno, koristile u političke i vojne svrhe.³⁹ Prva takva opća amnestija dogodila se 1377. kada je kralj Edward III. slavio svoju pedesetu godinu na tronu. U preambuli nije dao posebno objašnjenje za amnestiju, osim što je kralj osjećao "duboko suosjećanje" prema teškim prilikama svoga naroda zbog ratova i bolesti.

³⁴ Thorpe, B., *Ancient laws and institutes of England*, London 1840. g., str. 107.

³⁵ Poblize o tome Duker, William F., *The President's power to pardon: A constitutional history*, William and Mary Law Review, vol.18, br. 3, 1977. g., str. 479.-482.

³⁶ Given, James Buchanan, *Society and Homicide in Thirteenth-Century England*, Stanford, 1977. g., str. 97.

³⁷ Steiner, Emily, Barrington, Candace, *The Letter of the Law: Legal Practice and Literary Production in Medieval England*, Cornell, 2002. g., str.82.

³⁸ Poblize o tome Chrimes, S.B i Brown, A.L., *Select Documents of English Constitutional History, 1307-1485*, London, 1961. g., str. 155.-161.

³⁹ Lacey, H., *The Royal Pardon: Access to Mercy in Fourteenth-Century England*, York, 2009. g., str. 138.

Drugi autori dijele kraljeve opće amnestije na one koje je autonomno sam monarh objavljivao i one koje su kraljevi poklanjali u parlamentu.⁴⁰ *Pardon of grace*, kraljev samostalan pardon je rijetko imao preambulu i objašnjavanje razloga opće amnestije. *Parliamentary pardon* je bio rječitiji i poklonjen manjem broju ljudi te je u preambuli detaljno objašnjen uzrok davanja amnestije.

Individualna pomilovanja su se mogla pridobiti tako što bi optuženi poslali molbu (žalbu) monarhu ili kraljevom kancelaru. To su činili izravno ili posredno preko posrednika, koji je često bio netko blizak kralju ili osoba uvažena u društvu. Osim toga, suci, porote pa i mrtvozornici umiješani u slučaj mogli su preporučiti darivanje milosti optuženome.⁴¹ „Milost se davala osobama koje nisu bile odgovorne ili zbog duševne neuravnoteženosti ili nedoraslosti... pa su tako, zapravo, bili preteča... prava na obranu zbog neuračunljivosti, maloljetnosti ili samoobrane.“⁴²

U sedamnaestom stoljeću zatvorenici su dobili novu vrstu pomilovanja, tzv. uvjetno pomilovanje. Optuženici za najteže kazne (one za koje je bila propisana smrtna kazna) dobili su milost pod uvjetom da pristanu otići u Novi Svijet i žive tamo popriličan broj godina. To je zapravo bila nova vrsta kazne - deportacija u Ameriku, a kasnije u Australiju. Procjene su da je između 15000 i 16000 ljudi na taj način poslano u Ameriku.⁴³ 1790. godine je ovlast pomilovanja dodijeljena i prvom guverneru Australije.

Važna uporaba kraljevog pomilovanja doživjela je presedan u slučaju *impeachmenta*⁴⁴ protiv Danbya. Kralj je u njegovu obranu rekao da će ga on pomilovati, što je otvorilo važna pitanja. Ako bi kralj mogao pomilovati osobu optuženu impeachmentom bez obzira na grijeh te osobe, onda sam impeachment u konačnici i nema smisla. Nakon rasprave, ipak je odlučeno da kralj ne može pomilovati Danby-a.⁴⁵ Suđenje je nastavljeno čak i unatoč tome što je kralj 3.2.1769. raspustio Parlament da spasi svoga ministra.⁴⁶ Neki autori ističu da je to bio važan presedan koji je bitno pridonio slabljenju kraljeve moći pomilovanja.⁴⁷

⁴⁰ Cogswell, T., Cust, R., Lake, P., *Politics, Religion and Popularity in Early Stuart Britain: Essays in Honour of Conrad Russell*, Cambridge University Press, 2002. g., str.127.

⁴¹ Poblize o tome ibidem.

⁴² Poblize o tome Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str. 17.

⁴³ Usp. Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str. 17.

⁴⁴ Poblize o impeachmentu Kurtović, Šefko, *Impeachment i politička odgovornost*, Studije i članci iz opće povijesti prava i države 1962-2002, Zagreb, 2002. g., str.131.

⁴⁵ Kobil, D., *The quality of mercy strained: wrestling the pardoning power from the king*, Texas Law Review, vol.1, br.69,1991. g., str. 587.

⁴⁶ *The law and working of the constitution: documents 1660-1914*, str.180.

⁴⁷ Rolph, C. H., *The Queen's pardon*, Cassell, 1978. g., str.21-23.

Razlog velikoj primjeni raznih oblika milosti je bilo to što je sve do 1819.god. u Engleskoj za 220 kaznenih djela bila propisana smrtna kazna. Moore ističe da je 1818. godine od 1254 optuženih za smrtnu kaznu u Engleskoj samo njih 97 pogubljeno. Ostali su primili pomilovanje od kralja na preporuku sudaca.⁴⁸ Do 19. stoljeća odgovornost za milost duševnim bolesnicima bila je podijeljena između suda i kralja (sud preko spomenutih preporuka suca, porote i sl.) dok je ministar unutarnjih poslova do tada bio samo jedan od članova *Cabinet Councila*. Nakon toga je ministar unutarnjih poslova savjetovao kralja, a od sredine stoljeća ministar je odlučivao u pitanjima smrtne kazne. Kako je ministarova uloga rasla, vidimo po tome što je od 1861. jedini on mogao izreći pomilovanje.⁴⁹

U Engleskoj se u doba prosvjetiteljstva kritizirala zlouporaba raširene primjene instituta pomilovanja. Prigovaralo se pretjeranoj primjeni pomilovanja, pomilovanje informatora i supočinitelja koji bi svjedočili protiv optuženog, a posebno se kritizirala navika davanja pomilovanja "unaprijed". Tek u 19.stoljeću potpuno je ukinuta praksa pomilovanja supočinitelja i informatora.⁵⁰ Ukidanje je potaknuto osnivanjem Metropolitan Police 1829.⁵¹ godine, a posljednja uporaba takvog unaprijed dodijeljenog pomilovanja bila je 1861. godine.⁵²

2.2.2. Njemačka

U Njemačkoj prvi puta uočavamo mali odskok od razvoja milosti. Pomilovanje je u starom njemačkom pravu bilo u nadležnosti sudova: „strogost kaznenog prava i kaznenog postupka kasnijeg srednjeg vijeka ublažavao je institut milostivog suđenja te pomilovanje i utočište“.⁵³ Sudovi su darivali milost u obliku smanjivanja kazne propisane za kazneno djelo i to isključivo ukoliko bi postojale takve olakotne okolnosti. Te okolnosti su i danas razlozi za izricanje blaže kazne; primjerice mladost, priznanje djela, pokušaj naknade štete i slično. Također, novina je bio uvjet da se milost mogla dobiti samo uz pristanak oštećenika i suca.⁵⁴

Pomilovati je mogao sud, lenski sudbeni gospodar i lenski zemaljski gospodar te gradsko vijeće, a tek u 16.stoljeću lenski gospodari uspevaju ukinuti pravo suda za pomilovanjem.

⁴⁸ Moore, op. cit. (bilj. 18), str. 17.

⁴⁹ Više Đurđević, Z., *Povijesni razvoj kaznenopravnog položaja počinitelja s duševnim smetnjama u Engleskoj*, Zbornik PFZ, vol. 56, broj 2-3, 2006. g., str. 314.-315.

⁵⁰ vidi Smith, A.T.H., *The Prerogative of Mercy, The power of Pardon and Criminal Justice*, Public Law, Autumn, 1983. g., str. 413.-414.

⁵¹ vidi Sebba, L., *Clemency in Perspective, Criminology in Perspective*, Lexington Books, London, 1977. g., str.240.

⁵² pbliže o tome Smith, A.T.H., op. cit. (bilj. 50)., str.414.

⁵³ Bayer, V., *Kazneno postupovno pravo, prva knjiga*, Zagreb, 1943. g., str. 72.

⁵⁴ vidi Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str.19.

Također, u Njemačkim državama se milost koristila u političke svrhe, a ne ispravljanju nepravednih osuda.

2.2.3. Francuska

Postoje izvori koji potvrđuju moć pomilovanja u Francuskoj već u VII. stoljeću kada je Louis I., kralj Franaka, odbio dati milost svojim sestrama, braći i nećacima.⁵⁵ Kod Francuza se moć milosti monarha poklanjala u formi "kraljevskih pisama", a prakticiralo se i pomilovanje u zakonodavnoj formi. Francuski kraljevi su često davali individualna pomilovanja zbog posebnih okolnosti, kao što su nužna obrana ili provokacija. Osim njih, postojale su i opće amnestije nakon pobuna ili rata. „...francusko pravo poznavalo je i institute zamjene kazne blažom (lettres de commutation de peine) i opoziva progonstva i robije na galijama (lettres de rapped de ban ou de galères), koji kao oblici ublažavanja osude zapravo predstavljaju preteču modernog koncepta pojma milosti“⁵⁶ Također su imali preteču rehabilitacije kao vrste pomilovanja. Pomilovanje se nije moglo dobiti za opasna kaznena djela kao što su dvoboj, ubojstvo s predumišljajem ili silovanje.⁵⁷

Nakon Francuske revolucije 1789. izvršna vlast nije imala moć instituta milosti. Njihov Kazneni zakonik iz 1791. (koji je temeljen na fiksnim kaznama) zatvorio je prostor razvitku pomilovanja, ali samo na jedanaest godina. 1802. godine obnovljena je moć pomilovanja u rukama prvog konzula. Od te godine milost je ustavna ovlast isključivo izvršne vlasti, ali se ta ovlast postepeno ograničavala tako da pomilovanje u Francuskoj po svojoj prirodi i danas nije čisto prerogativa izvršne vlasti.⁵⁸

2.3. MODERNO DOBA

2.3.1. Sjedinjene Američke Države

Englesko pomilovanje se, dakako, proširilo i na područje današnjih Sjedinjenih Američkih Država. „U SAD-u predsjednička ovlast pomilovanja⁵⁹ izravno je nasljeđe propisa o milosti izvršne vlasti engleske krune jer se istraživanjem povlastica koje je Engleska davala

⁵⁵ vidi Montesquieu, *O duhu zakona*, tom I, Beograd, 1989. g., str. 384. i 386.

⁵⁶ vidi Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str.16.

⁵⁷ Laingui, A., *Aspects historiques, La phase exécutoire du proces pénal en Droit comparé*, Revue Internationale de Droin Pénal, 3-4, 1990. g., str.386.

⁵⁸ poblize o tome Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str.24.

⁵⁹ Osim predsjedničke ovlasti pomilovanja, u pojedinim državama nositelj prava pomilovanja je i guverner ili guverner u suradnji s tijelima. Poblize o tome Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str.54.

tijekom XVII. i XVIII. stoljeća svojim kolonijama nedvojbeno može utvrditi da je kruna delegirala tu ovlast, kolonijama...“⁶⁰

Prvi zahtjevi za pomilovanja trebali su se slati kruni, što je bilo skupo pa su ubrzo guverner i Council sve više djelovali kao "sud posljednog sredstva". 1718. godine Council Pennsylvanije imao je popriličan broj zahtjeva za ublažavanje smrtne kazne, a prema nekim mišljenjima prva ovlast pomilovanja na tlu današnje države je dana već 1681. godine, kada je Charles II. sa dokumentom Charter of Pennsylvania dao Williamu Pennu⁶¹ ovlast pomilovati sve zločine i prekršaje osim izdaje i ubojstva.⁶²

Drugi pak smatraju da je prva ovlast pomilovanja delegirana na koloniju već 1609. godine u Povelji Virginije i 1620. u Povelji Nove Engleske, ali obje bez mogućnosti abolicije što je imao Penn.⁶³ Izvršna vlast, tj. guverner je imao "punu i apsolutnu Moć i Autoritet ispraviti, kazniti, pomilovati, ustrojavati i vladati",⁶⁴ dok je Penn u Pennsylvaniji imao moć „...oprašati, otpustiti, pomilovati i dati aboliciju prije same presude ili nakon što je presuđeno... osim za izdaju i predumišljeno ubojstvo...“⁶⁵ Guverneri New Yorka su imali slične ovlasti pomilovanja.⁶⁶ Prije nezavisnosti postojala su tri tipa uspostavljanja pomilovanja : dodjelom ovlaštenja guverneru, guverner koji postupa uz suglasnost Izvršnog vijeća i pomilovanja putem zakonodavstve vlasti (treći se ne koristi danas).⁶⁷ 1778. tokom Revolucije Britanci su nudili amnestiju svim vojnicima iz kolonija koji bi prestali s borbom.

U SAD-u je milost u ime američkog naroda povjerena izvršnoj vlasti što je i zapisano u povijesnom Ustavu SAD-a u odsjeku II., paragraf 2. koji propisuje ovlaštenje predsjednika da daje pomilovanje za zločine protiv SAD-u. Predsjednička ovlast pomilovanja se tijekom 18. i 19. stoljeća: „...primjenjivala na bezbrojne slučajeve (od najbezazlenijih do najtežih) zločina protiv United States. Niti Kongres ni sudovi nisu mogli spriječiti milost koju je predsjednik mogao dati u bilo koje vrijeme nakon što je zločin počinjen“.⁶⁸ Zaključujemo da

⁶⁰ Joyner, C.C., *Rethinking the President's Power of Executive Pardon, Federal Probation*, A journal of Correctional Philosophy and Practice, Vol. XXXXIII, 1979. g., Br. 1, str. 16.

⁶¹ Više o Williamu Pennu Somervill, Barbara, A., *William Penn: Founder of Books*, 2006. g., str. 96.-101.

⁶² *Charter for the Province of Pennsylvania-1681*, Yale Law School, Lillian Goldman Law Library, http://avalon.law.yale.edu/17th_century/pa01.asp 21.01.2013.

⁶³ vidi Duker, op. cit. (bilj. 33), str. 497.

⁶⁴ Thorpe, F., *American Charters, Constitutions and Organic Laws*, 1909. g., str. 7.

⁶⁵ *Charter for the Province of Pennsylvania-1681*, Yale Law School, Lillian Goldman Law Library, http://avalon.law.yale.edu/17th_century/pa01.asp 21.01.2013.

⁶⁶ vidi Goebel, J., Naughton, R., *Law enforcement in colonial New York*, 1944. g., str. 748.-759.

⁶⁷ pobje o tome Sebba,L., *The pardoning power – a world survey*, The Journal of Criminal Law and Criminology, Northwestern University School of Law, Vol.68, br. 1., 1977. g., str. 112.

⁶⁸ Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str. 27.

se pomilovanje moglo dati već prije pokretanja postupka pa sve dok traju zakonske posljedice osude. Hamilton se osobno zalagao da ovlast pomilovanja Ustavom bude dodijeljena samo jednoj osobi, a ne tijelu.⁶⁹ Predsjednik je mogao dati puno pomilovanje, odgodu kazne, uvjetno pomilovanje, *commutation* (ublaženu kaznu) i oprost gubitka prava.⁷⁰

SAD u Ustavu nije naveo amnestiju kao ovlast predsjednika, no predsjednici su ih proklamirali bez pristanka Kongresa.⁷¹ Prva opća amnestija u povijesti SAD-a 1787. godine donesena je nakon ugušene pobune poznate kao Shayeva Pobuna. 4000 ljudi je potpisalo izjave da su sudjelovali u pobuni (u zamjenu za dobivanje opće amnestije) te su većina bili pomilovani. Od 18 osuđenih, samo dvojica su obješena, dok je ostalima nakon žalbi dato pomilovanje ili manja kazna.⁷²

Druga poznata predsjednička amnestija donesena je 10.07.1795. Nakon Whiskey ustanka u Pennsylvaniji, predsjednik Washington odlučio je dati amnestiju svima koji su sudjelovali u ustanku dokumentom koji je nazvan Proclamation of Amnesty to the "Whiskey Rebels".⁷³ Washington je čak pomilovao dvojicu osuđenih na smrt od strane pennsylvanijskih sudova zbog izdaje.⁷⁴ Washington je time kvalitetno iskoristio moć instituta amnestije da smiri političke tenzije u regiji.

Primjeri pametnih političkih amnestija pojavljivali su se tijekom Američkog građanskog rata, kada su Lincoln⁷⁵ te nakon njega Andrew Johnson,⁷⁶ proklamirali amnestije južnih pristaša. Oba dokumenta sadržavala su tzv. stupnjeve osoba koje su mogle dobiti amnestiju. Lincolnova Proklamacija imala je 7 razina, a Johnsonova 14. Mnogi autori istovremeno hvale amnestije smatrajući da su upravo one bile ključ kraja Građanskog rata, a istovremeno kritiziraju blagost i nekažnjavanje protivnika.⁷⁷

Tijekom 19. stoljeća primjena pomilovanja bila je vrlo raširena. Predsjednici su dijelili milost u obliku *full pardon*. Razlozi pomilovanja bili su različiti te često dvojbni. Od

⁶⁹ vidi Crouch, J.P., *The Presidential Pardon Power*, ProQuest, 2008. g., str. 48.-51.

⁷⁰ vidi Humbert, W.H., *The Pardoning Power of the President*, American Council on Public Affairs, 1941. g., str. 134.

⁷¹ Sebba, op. cit. (bilj. 66), str. 118.

⁷² Richards, L., *Shays's Rebellion: The American Revolution's Final Battle*, Philadelphia, 2002. g., str. 38.-41.

⁷³ Richardson, J.D., *A Compilation Of The Messages And Papers Of The Presidents, 1789-1895*, Bureau of National Literature, 1917. g., str. 181.

⁷⁴ Holt, W., *The Whiskey Rebellion of 1794: A Democratic Working-Class Insurrection*, Georgia Workshop in Early American History and Culture, 2004. g., str. 238.

⁷⁵ <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=69987>, 21.01.2013.

⁷⁶ <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=72392>, 21.01.2013.

⁷⁷ Truman D., *Pardon and amnesty under Lincoln and Johnson*, North Carolina 1953. g., str. 87.-94.

pomilovanja zbog slabijeg zdravlja, siromaštva pa sve do pomilovanja supočinitelja zbog pomilovanja glavnog krivca.⁷⁸ Tek 1865. uspostavio se Službenik za pomilovanja, koji je zamijenjen Uredom Odvjetnika za pomilovanja, koji i danas nadzire postupke pomilovanja što je barem malo ograničilo Ustavom neograničenu moć predsjednikovog pomilovanja.⁷⁹ Također, primjeri pomilovanja predsjednika Nixona od strane njegovog nasljednika Forda,⁸⁰ sve dok je impeachment trajao (usp. *supra* 2.2.1.Engleska) te nastojanje bivšeg predsjednika George Busha⁸¹ da uspije pomilovati sam sebe predstavljaju novine u načinu korištenja pomilovanja.

2.3.2. Sovjetski Savez

Pomilovanje u Rusiji vuče korijene od Katarine II. Velike koja je vladala u 18. stoljeću. Naime, ona je jednim svojim ediktom naredila i do danas spornu naredbu „kaznit *nelyza* pomilovat“,⁸² što doslovno znači "izvršiti ne pomilovati". Osim što se ne zna koga se trebalo ili pomilovati ili kazniti, nedostatak ikakvih interpunkcija tj. točke, zareza ili uskličnika zbunjuju povjesničare i do današnjih dana. Pitanje stoji je li se trebalo osuđenog pomilovati jer se edikt može protumačiti kao „kaznit nelyza“ - kazniti nemoj, ili se osuđenika trebalo kazniti, pošto se Carska naredba može protumačiti kao Kazniti, nemoj pomilovati. Iako ta zbunjenost nije riješena do danas, taj edikt ostaje dokaz da se institut pomilovanja koristio u Rusiji za vrijeme vladavine Katarine II. Velike.

Zbog prenapučenosti zatvora već 1923. poklonjene su amnestije velikom broju zatvorenika. Te amnestije poklanjale su posebne komisije, a najpoznatija je bila amnestija komisije Arona Soltsa u Moskvi.⁸³ Osim zbog prenapučenosti zatvora, 1924. pomilovani su općom amnestijom osobe osuđene ili zadržane u pritvoru zbog šumske krađe.⁸⁴ U Rusiji je smrtna kazna predstavljala poseban problem. Nakon 1930. suci su lako presuđivali kapitalnu kaznu, stoga je Vrhovni sud RSFSR zatražio da se izricanje smrtnih kazni ukine dok njeni članovi ne pošalju izvješće Sveruskom Centralnom Izvršnom Komitetu (CIK) u kojem bi

⁷⁸ poblize o tome Duker, op. cit. (bilj. 33), str. 530.-535.

⁷⁹ poblize o tome Duker, op. cit. (bilj. 33), str. 530.-535.

⁸⁰ Baumgartner, J., Morris, C., Mark, H., *Presidential Power Unbound: A Comparative Look at Presidential Pardon Power*, Politics & Policy, Vol.29. Br.2., 2001. g., str. 215.-216.

⁸¹ Blum P. C., Policy Brief: Pardons, International Center for Transitional Justice, 2008. g., str.5.

⁸² Vidi Yaney, G., *The Systematization of Russian Government*, Yale 1992 i LeDonne, J., *Ruling Russia: Politics and Administration in the Age of Absolutism, 1762-1796*, Princeton 1984. g.

⁸³ poblize o tome Solomon, P. H., *Soviet Criminal Justice under Stalin*, Cambridge 1996. g., str. 101.

⁸⁴ Solomon, P. H., *Criminalization and Decriminalization in Soviet Criminal Policy, 1917-1941*, Law & Society Review, Vol. 16, Br.1, 1981-1982. g., str. 16.

istaknuli potrebu molbe za pomilovanje CIK-u.⁸⁵ No regijski sudovi bili su nestrpljivi te nisu dočekali odgovor CIK-a stoga je pokušaj uvođenja takvog pomilovanja završio neuspjehom.

Staljin i Molotov su tajnom Zapovijedi (ne općom amnestijom) 8. svibnja 1933. izdali otpust za 400 000 zatvorenika, s ciljem da se poveća broj ljudi za žetvu žitarica. Ruska praksa izdavanja tajnih pomilovanja nastavila se i u prvim godinama Drugog svjetskog rata. Preko tajnih uredbi dodijeljivale su se opće, ali tajne amnestije različitim kategorijama ljudi, uglavnom osobama koje bi bile korisne na bojištu ili u tvornicama.⁸⁶ Pred kraj rata, u siječnju 1945. nova tajna amnestija dodijelila se zatvorenim trudnicama i ženama sa malom djecom. Ta uredba je bila tajna zbog toga što Rusi nisu htjeli javno obznaniti zatvaranje velikog broja žena. Kada je rat završio, dodijeljena je jedna od prvih javnih općih amnestija, i to ljudima koji su kažnjeni kaznom zatvora u trajanju manjem od tri godine.

Akte pomilovanja i amnestije, osim tijela vlasti Sovjetskog Saveza, mogla su donositi i izvršna tijela Republika i Autonomnih Republika unutar Saveza. Prema nekim autorima, do 1959. godine Sovjetski Savez je izdao 42 akta amnestije ili pomilovanja, 189 su države i 21 Autonomne Republike.⁸⁷

Ustavom iz 1993. godine stvorila se nova institucija koja nadzire politiku pomilovanja unutar izvršne vlasti: Predsjednička komisija za pomilovanje. Prije toga moć pomilovanja imala je zakonodavna vlast (Vrhovni Sovjet). Ovlast pomilovanja ležala je u rukama predsjednika, dok je amnestije davalo dvodomno zakonodavno tijelo.⁸⁸ Što se tiče smrtnih kazni, u razdoblju od 1991.-1995. godine pomilovano je 380 ljudi, dok je smrtna kazna izvršena nad 111 osoba, s time da ih je čak 86 pogubljeno 1995. godine.⁸⁹ Između 1995. i 2000. oko 25000 ljudi je bilo pomilovano od strane predsjednika. Što se tiče amnestija, Duma (zakonodavac) je izdala tri opće amnestije u razdoblju od 1997. do 2000. godine. Zadnja od njih dodijelila je aboliciju 50 000 optuženih i otpustila 150 000 ljudi iz zatvora.⁹⁰ 2001. godine Duma je donijela novu amnestiju za maloljetnike, trudnice i sve one starije od 50 godina.

⁸⁵ poblize o tome Goliakov, I., *Sbornik dokumentov po istorii ugovnogo zakonodatelstva SSSRi RSFSR, 1917-1952 gg.*, Moskva, 1953. g., str. 183.-184.

⁸⁶ Solomon op. cit. (bilj. 83), str. 421.

⁸⁷ R.S., *Documents on Amnesty and Pardon, Soviet Studies*, Vol. 11, Br. 4, Glasgow, 1960. g., str. 443.

⁸⁸ Barry, D., *Amnesty Under the Russian Constitution: Evolution of the Provision and Its Use in February, 1994.* g. i *Parker School Journal of East European Law*, Vol. 1, Br.4, 1994. g., str. 446.-447.

⁸⁹ Baumgartner, Jody C., Morris, Mark H., op. cit. (bilj. 30), str. 221.

⁹⁰ Foglesong, T., *Pardons and Amnesties in Russia, Claryfing the Differences*, Vera Institute of Justice, 2002. g., str. 4.

Putin je u listopadu 2001. donio uredbu kojom je zamijenio Predsjedničku Komisiju sa regijskim komisijama koja su bile pod nadzorom provincijskog upravitelja. Njihova uloga je bila pregledati molbe za pomilovanja i predložiti ih upravitelju provincije, koji bi ih onda proslijedio Predsjedniku na razmatranje. Tako bi se odluke o pomilovanju učinile što javnijim.⁹¹

3. POVIJESNI RAZVITAK KAZNENOPRAVNIH OBLIKA MILOSTI U HRVATSKOJ

3.1. SREDNJI I NOVI VIJEK

Instituti milosti bili su poznati u statutima gradova i otoka u Dalmaciji. Zbog katoličkog svjetonazora i blizine rimske kulture i prava ti korijeni milosti imaju sličnosti s rimskim pravom ili kanonskim pravom srednjega vijeka. Već statuti sredinom 13. stoljeća govore o oprostima zločina i o zabranama oprosta za pojedina kaznena djela. Tako statut Korčule iz 1265. zabranjuje traženje oprosta za udaranje osobe željezom, toljagom, gredom i sličnim predmetima. Nadalje se oprost nije mogao moliti u slučaju krađe, izdaje, čupanja kose, oštećenja vinograda i slično.⁹² Molba za pomilovanje se upućivala Vijeću grada.⁹³

Nakon Korčulanskog statuta važan je Statut grada Dubrovnika iz 1272. godine. Taj Statut je određivao strogi postupak dobivanja pomilovanja „radi valjanog pravnog poretka i očuvanja mira i boljitka grada Dubrovnika“.⁹⁴ U Dubrovniku su o pomilovanju odlučivali Malo i Veliko vijeće, a mogao ga je dobiti onaj kojeg su osudili ili kaznili ili ga tek moraju osuditi zbog zlodjela, knez i suci ili Veliko i Malo Vijeće ili Vijeće umoljenih. Pomilovanje u Dubrovniku je uključivalo u sebi i mogućnost abolicije.

Statut grada Splita iz 1312. godine ističe važnost blagdanih prilika te je milost bila gotovo isključivo davana za vrijeme blagdana.⁹⁵ To je propisano zbog utjecaja crkvene ideje oprosta prigodom svetkovina. Osim toga, korijene instituta milosti vidimo i u odredbi prema

⁹¹ ibidem, str. 7.

⁹² *Korčulanski statut*, preveo A. Cvitanić, Zagreb-Korčula, 1987. g., str. 69.

⁹³ vidi Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str.35.

⁹⁴ *Statut grada Dubrovnika*, preveli M. Križman i J. Kolanović, Historijski arhiv Dubovnik, knjiga šesta, 1990. g., str. 191.

⁹⁵ *Statut grada Splita*, preveo A.Cvitanić, Split, Književni krug, knjiga prva, 1985. g., str. 393.

kojoj se pravo milosti davala oštećeniku, tj. njegovim rođacima.⁹⁶ Također je oštećenikovo praštanje pred Kurijom moglo smanjiti kaznu za jednu četvrtinu.⁹⁷

Milost je kroz vrijeme postajala prerogativa vrhovnog vladara, što se vidi u povlastici mletačkog dužda iz 1420. godine u Trogirskom statutu, kojom je dužd dao milost „svima, plemićima i pučanima koji su za vrijeme rata nešto odnijeli, na moru ili na kopnu... tako da zbog toga nisu morali biti ni od koga pozvani na sud niti prisiljeni da to vrate.“⁹⁸

U kontinentalnoj Hrvatskoj, župni sudovi i moćna vlastela imali su ovlast pomilovanja, no njihova ovlast se ograničavala u korist kralja. Primjerice, hrvatsko-ugarski kralj Vladislav je 1492. godine donio odredbu kojom je za kazneno djelo ubojstva kazna bila isključivo smrtna, osim ako bi on sam dao milost.⁹⁹ Grad Zagreb je do 1526. godine imao ovlast čestitim građanima dati mogućnost da mole za milost. Razlozi milosti u kontinentalnoj Hrvatskoj mogli su biti mladost, preporuka uvažene osobe, neporočnost, a uz pomilovanje se uvijek dijelila i opomena što je korijen novovjekovne ustanove uvjetne osude.¹⁰⁰

Statut grada Šibenika iz 1608. godine je propisivao drugačiju ovlast pomilovanja. Ona nije pripadala samo knezu, kao organu izvršne vlasti, nego je uz pristanak kneza Šibenika trebao pristanak određenog broja osoba u kuriji i Velikog vijeća. Potreban kvorum je ovisio od težine počinjenog djela.¹⁰¹

Sredinom 17. stoljeća, točnije Ugarsko-hrvatskim zakonikom iz 1655. godine i Praxis Criminalis I. 1656 godine propisano je da niti jedan *jurisdictionis dominus* ne smije osuđeniku dati milost bez molbe vrhovnom vladaru uz uvjet da je krivac dostojan preporuke istog *jurisdictionis dominusa*.¹⁰²

U 19. stoljeću glavno vrelo kaznenog prava u tadašnjim kraljevinama Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji bio je austrijski Kazneni zakon o zločinima, prijestupima i prekršajima iz 1852. Prema njemu ovlast pomilovanja u Monarhiji pripadala je kralju (tada Franjo Josip Prvi) koji je mogao dati: „posvemašnji ili djelomični oprost pravomoćno dosuđene kazne – pomilovanje u užem smislu; ili oprost posljedica skopčanih s kaznom – restitucija,

⁹⁶ Ibidem, knjiga četvrta, gl. XVII, str. 184.

⁹⁷ Ibidem, knjiga četvrta, gl. VII, str. 176.

⁹⁸ *Statut grada Trogira*, preveli Berket, M.; Cvitanić, A.; Gligo, V., Split, Književni krug, 1988. g., Druga knjiga reformacija, povlastica, str. 271.

⁹⁹ Vidi Mažuranić, V., *Prinosi za hrvatski pravno-povjesni rječnik*, pretisak, Informator, Zagreb, 1975. g., str. 654.

¹⁰⁰ Ibidem, str. 497.

¹⁰¹ *Knjiga statuta, zakona i reformacija grada Šibenika*, Šibenik, 1982. g., str. 79. i 182.

¹⁰² Vidi Mažuranić, op. cit. (bilj. 99), str. 655.

rehabilitacija; ili obustaviti kazneni postupak prije pravomoćnosti osude – abolicija; i to ili pomilovanjem pojedinca, ili aktom milosti koji obuhvaća cijele razrede zločinaca ili zločina – amnestija, generalna abolicija.¹⁰³ Prema propisima u austrijskom kaznenom postupku iz 1873. molba za pomilovanje nije imala suspenzivno djelovanje. Međutim, kraljeva prerogativa oprosta je bila ograničena.¹⁰⁴

Pravno uređenje pomilovanja na našim područjima dobilo je novi dodatak naredbom kraljevske hrvatsko-slavonsko-dalmatinske vlade, odjela za pravosuđe, 28. veljače 1878., pod nazivom Naputan o nutarnjoj uredbi i o poslovnom redu za kraljevsku zemaljsku kaznionu u Lepoglavi. Prema toj naredbi oni osuđenici koji su po zakonu bili isključeni za pomilovanje mogli su biti preporučeni za isto ukoliko su izdržali 3/4 kazne te da su tijekom izdržavanja kazne pokazali poboljšanje uz dobro vladanje, marljivost i slično. Također je opisan postupak za slanje molbe za pomilovanje.¹⁰⁵

3.2. RAZDOBLJE OD 20. STOLJEĆA DO RASPADA JUGOSLAVIJE

Nakon ujedinjenja naroda u Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca Vidovdanskim ustavom iz 1921. godine ovlast pomilovanja je dana kralju. Istraživanjem hrvatske pravne povijesti vidljivo je da se institut amnestije u razmišljanjima naših pravnika shvaćao kao „osnov ništenja krivičnoga djela, jer se njome u danom slučaju ništi i sam krivično-pravni propis“.¹⁰⁶ Mogućnost amnestije je bila propisana, ali samo za političke i vojne zločince, što je samo jedno od ograničenja amnestije koja su postojala u tom povijesnom razdoblju. Osim tog ograničenja amnestija je bila ograničena s obzirom na uvjete pod kojima se može dati i s obzirom na vremenski period u kojem se amnestija treba donijeti.¹⁰⁷ Kraljev akt pomilovanja morao je biti supotpisan od strane nadležnog ministra, ali kralj nije morao tražiti savjet nekog državnog tijela, osim u slučaju pomilovanja ministara osuđenih od Državog suda za povredu Ustava, kada je morao dobiti pristanak Narodne skupštine.¹⁰⁸ Već 1929. godine kralj je dobio ovlast dati amnestiju za sva kaznena djela, a ne samo za politička i vojna.¹⁰⁹

¹⁰³ §§ 352. i 439. k.p (§§ 411. i 482. austr.k.p.) Cit. prema: Šilović, J., *Kazneno pravo*, Zagreb, 1893. g., str. 188.

¹⁰⁴ Poblize o tome *ibidem*, str. 188.

¹⁰⁵ Poblize o tome *Kazneni zakon o zločinstvih, prestupciji i prekršajih*, od 27. svibnja 1852, uredio S. Kranjčić, Zagreb, 1890. g., str. 222 i 271.

¹⁰⁶ Jelić, M., *Amnestija u teoriji i praksi*, Mjesečnik hrvatskog pravničkog društva, Zagreb, 1926. g., str. 361.

¹⁰⁷ Poblize o tome *ibidem*, str. 394.-397.

¹⁰⁸ Stefanović, V.J., *Pravna priroda akta pomilovanja i mogućnost administrativnog spora čiji je on objekat*, Arhiv za pravne i društvene nauke, Beograd, knjiga X, br. 4, 1925. g., str. 273.

¹⁰⁹ *Zbirka "Službenog glasnika"*, sv.XXXIII, Hrvatska štamparija, Split, 1929. g., str.24.

Prema Ustavu Kraljevine Jugoslavije iz 1931. kralju pripada i pravo davanja amnestije kao i pomilovanja. Razlikuje se opća ili pojedinačna amnestija (sa mogućnošću abolicije) od pomilovanja kojom se već dosuđena kazna oprašta, smanjuje ili ublažava.

Kralj je uredbe o amnestiji prvotno donosio isključivo za svako pravno područje posebno, primjerice kod nas Opća amnestija od 28. lipnja 1919.,¹¹⁰ a kasnije za cijeli teritorij Kraljevine, a prva takva uredba bila je Previšnji ukaz od 8. juna 1922.¹¹¹

Poslije II. svjetskog rata Krivičnim zakonikom FNRJ iz 1947. amnestija je mogla sadržavati i aboliciju, točnije oslobođenje od kaznenog gonjenja i od pravnih posljedica osude. Potpunim oslobođenjem od kazne amnestirana ili pomilovana osoba smatrala se neosuđivanom.¹¹² Prema Ustavu FNRJ pravo amnestije imala je Narodna skupština FNRJ za povredu saveznih zakona (zato je amnestija uvijek donešena u obliku normativnog akta, a pomilovanje u obliku individualnog akta tj. ukaza), a za povredu republičkih zakona narodna skupština te republike. Podjela nadležnosti bila je uređena Zakonom od davanju amnestije i pomilovanja iz 1946.¹¹³ Akt amnestije donosio se isključivo na prijedlog narodnih predstavnika koji imaju pravo zakonske inicijative, a akt pomilovanja na prijedlog osuđenika i njegovih srodnika.¹¹⁴

Krivičnim zakonikom iz 1951 sadržaj pomilovanja i amnestije se potpuno izjednačio tako što se pomilovanjem mogla dobiti i abolicija (pokretan samo po službenoj dužnosti¹¹⁵) – oslobađanje od kaznenog progona i ukidanje posljedica osude (današnja rehabilitacija).¹¹⁶

Ustavom SFRJ iz 1974., osim što je institut pomilovanja bio uređen saveznim i republičkim zakonodavstvom, prema članku 315. ovlast pomilovanja za krivična djela predviđena saveznim zakonom dana je Predsjedništvu SFRJ, a za djela predviđena u zakonima ovlast pomilovanja imala su predsjedništva republika i pokrajina. Isto je uređen institut amnestije zbog podjele nadležnosti između federacije i federalnih jedinica, što je trajalo sve do stvaranja neovisnih država.

¹¹⁰ Henigsberg, L., *Tumač akonika o sudskom krivičnom postupku za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca od 16. februara 1929*, Zagreb, 1930. g., str. 430.

¹¹¹ Poblize o tome ibidem, str. 436.-461.

¹¹² Čl. 93. i 94. Krivičnog zakonika, opći dio, Beograd, 1948. g., str.29.

¹¹³ Poblize o tome *Zbirka krivičnih zakona*, Beograd, 1947. g., str. 107.

¹¹⁴ Vidi *Komentar opće dijela Krivičnog zakonika*, Beograd, 1948. g., str. 298 i 241.

¹¹⁵ Čl. 29. Krivičnog zakonika. Krivični zakonik sa Uvodnim zakonom, Beograd, 1954. g., str. 16.

¹¹⁶ Čl. 85, ibidem, str. 40.

4. VEZANI POJMOVI

Pojmove amnestije i pomilovanja valja posebno objasniti i ukazati na razlike između njih. Osim što ih razlikujemo prema svome donositelju, razlikujemo ih i prema pravnim učincima. U demokratskim društvima učinci amnestije mnogo su opsežniji od pomilovanja. Pomilovanje je ograničeno na onaj dio kazne koji se još mora izvršiti, dok amnestija u sebi može uključivati i aboliciju. „Amnestija potječe iz volje društva da zaboravi počinjenje određenih djela i njihovih kaznenih posljedica... Pomilovanje je oprost kazne, učinci pomilovanja djeluju *ex nunc*“.¹¹⁷ Za amnestiju postoji sudska kontrola valjanosti i zakonitosti sudskog rješenja o primjeni amnestije te se i po tome razlikuje od pomilovanja. U hrvatskom kaznenom pravu znače potpunu nemogućnost izvršenja kazne, ali ne i kad se sastoje u smanjenju kazne ili u zamjeni jedne sankcije drugom, a pogotovo ne kada se sastoje u privremenoj rehabilitaciji ili ukidanju ili skraćivanju pravnih posljedica osude. Amnestija se ne daje na molbu osuđenika ili drugih kao pomilovanje, nego se daje prema postupku za donošenje općih zakona.

Pomilovanje dolazi od francuske riječi (le pardon) koja potječe od starolatinskog perdonare što je značilo opraštanje ili darovanje od strane vladara.¹¹⁸ To je akt milosti državnog poglavara kojim se osuđenoj osobi potpuno ili djelomično obustavlja izvršavanje kazne ili se sankcija zamjenjuje nekom drugom. Akt pomilovanja je pojedinačni pravni akt tj. individualna pravna norma jer su subjekti označeni kao pojedinci identificirani imenom i prezimenom te se učinci pomilovanja automatski ne protežu na supočinitelje ili sudionike.¹¹⁹

Pojam *amnestije* dolazi od grčkog pojma amnestia - zaborav čime su Grci označavali mjere kojima su "zaboravljali" na kažnjivost zločina.¹²⁰ „Amnestija je akt milosti zakonodavca kojim se pod određenim uvjetima potpuno ili djelomično poništavaju učinci osude za određena kaznena djela ili za određene, ali neimenovane počinitelje kaznenih djela.“

121

Kada se amnestijom ili pomilovanjem (u Hrvatskoj se abolicija daje samo amnestijom) obustavlja započeti kazneni postupak, nastupa *abolicija* što dolazi od latinske riječi

¹¹⁷ Kurtović, A., *Pomilovanje u kaznenom pravosuđu (U povodu novoga Zakona o pomilovanju)*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 10, br. 2, Zagreb, 2003. g., str. 501.

¹¹⁸ Kadish, S.H., *Encyclopedia of Crime and Justice*, New York, 1983. g., str. 59.

¹¹⁹ Vidi Kurtović, A op. cit. (bilj. 6), str. 91.

¹²⁰ Kadish, S.H., op. cit., str. 59.

¹²¹ Novoselec, P., *Opći dio kaznenog prava*, Zagreb, 2009. g., str. 500.

abolitio.¹²² Abolicija djeluje retroaktivno - *ex tunc* te je obustavljanje kaznenog postupka logično primjerenije ostaviti u nadležnosti legislative. Osim toga abolicija se najčešće dodjeljuje zbog političkog trenutka ili smirenja društvenih prilika.

Pojam *clemency* potječe od starolatinskih riječi *clemens* (milostivost) i *clementia*. U anglosaksonskom se pravu, gdje se taj termin i koristi, definira kao čin blagosti ili sklonosti da se bude milostiv.¹²³

Pardon je postao sinoniman *clemency* u značenju pomilovanja, iako je on samo jedan od oblika milosti u anglosaksonskom pravnom sustavu.¹²⁴ U SAD-u se pardon dijeli na pardon koji (u većini država federacije) daje poglavar izvršne vlasti, guverner i na predsjednički pardon. Pardon može biti uvjetan (*conditional pardon*), opći (*general pardon*) koji se odnosi na grupe osoba koje su počinile ista djela i može se izjednačiti s europskim institutom amnestije i potpuni (*full pardon*), koji briše izreku o krivici i kazni.¹²⁵ Ustav SAD-a navodi samo dva tipa milosti, no predsjednik zapravo ima mogućnost dodjeljivati čak osam tipova milosti svrstanih u ta dva oblika.¹²⁶

Commutation, također institut anglosaksonskog kaznenog prava, odnosi se na ublažavanje dosuđene kazne, a najčešće se odnosi na ublažavanje smrtne kazne doživotnim zatvorom.

¹²² Vidi *supra*, str. 4.

¹²³ Vidi *supra*, str. 3.

¹²⁴ Poblize o tome Stafford, Sp.P., *Clemency: Legal Authority, Procedure and Structure*, Virginia, 1977. g., str. 91.

¹²⁵ Vidi Richardson, S. R., *Executive Clemency by Pardon*, Bloomington, 2011. g., str. 1-11.

¹²⁶ Humberth, W., *The Pardoning Power of The President*, American Council On Public Affairs, Washington D.C., 1941. g., str. 134.

5. AMNESTIJA U HRVATSKOM KAZNENOM PRAVU

Amnestija je pravni akt milosti koji pod određenim uvjetima potpuno ili djelomično poništava učinke osude za neimenovane počinitelje kaznenih djela. Ti akti su u nadležnosti zakonodavca, koji je kod nas Hrvatski sabor prema članku 80. Ustava Republike Hrvatske. Amnestija je opći pravni akt - zakonodavna norma u formalnom i u materijalnom smislu, *lex specialis* kojim se, voljom Hrvatskog sabora, stavlja na stranu primjena važećih kaznenopravnih normi. Amnestijom zakonodavac ima moć intervencije u području kaznene represije i sudbene vlasti. Akti amnestije se uvjeruju određenim okolnostima, npr. na određena kaznena djela ili određeno vremensko razdoblje. Amnestija je partikularna opća pravna norma jer se referira na određene skupine stanovništva, a ne na sve građane.¹²⁷ S obzirom na to da amnestija počiva na načelu legaliteta postoji mogućnost žalbe na valjanost i zakonitost sudskog rješenja o primjeni amnestije kao što i sam zakon o amnestiji može doći pod ocjenu ustavnosti.

5.1. PRAVNI UČINCI AMNESTIJE

Kao što je rečeno, amnestija je akt milosti prema neodređenom broju osoba. Do 2003. godine njen sadržaj je bio određen Kaznenim zakonom Republike Hrvatske, u čijem je 87. članku propisano da se osobama koje su obuhvaćene amnestijom obustavlja kazneni postupak (abolucija) ili im se daje potpuni ili djelomični oprost od izvršenja kazne, zamjenjuje izrečena kazna blažom kaznom, ukida uvjetna osuda, daje prijevremena rehabilitacija ili se ukida određena pravna posljedica osude. Donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz 2003. godine je ukinuta ta odredba s obrazloženjem da pretpostavke za amnestiju treba određivati Hrvatski sabor u zakonu u kojem dodjeljuje amnestiju. No amnestijom se kazna ne može zamijeniti uvjetnom osudom ili smanjiti trajanje sigurnosnih mjera, što se (do novog Kaznenog zakona 1. siječnja 2013.) može pomilovanjem u strogo individualiziranim kriterijima. Amnestija se daje grupama osoba ne obazirajući se na okolnosti pojedinačnih slučajeva, što može dovesti do pravne nesigurnosti i moralne nepravde. Važan učinak amnestije je taj što ona čini ništavim učinke osude, a ne samo kazne jer potječe iz volje društva da zaboravi počinjena djela.

¹²⁷ Visković, N., *Pojam prava*, Split, 1981. g., str.220.

5.2. ZAKONI O AMNESTIJI U HRVATSKOJ

Amnestija se dodjeljuje najčešće nakon važnih političkih događaja te se odnosi na političke prijestupnike. Amnestija se u međunarodnom pravu smatra i važnim sredstvom pomirenja i ubrzanja kraja nekih političkih nemira. Škorić zaključuje da tužitelj Međunarodnog kaznenog suda može uvažiti amnestiju i odustati od kaznenog progona međunarodnih zločinaca u interesu pravde, iako se u preambuli Rimskog statuta jasno određuje da najteža kaznena djela protiv međunarodne zajednice ne smiju ostati nekažnjena.¹²⁸

U razdoblju od 1990. do kraja Domovinskog rata doneseno je nekoliko zakona o amnestiji. Prvi Zakon o amnestiji iz 26. rujna 1990. je oslobodio „osuđene osobe koje se, do dana stupanja na snagu ovoga zakona, nalaze na izdržavanju kazne zatvora u Republici Hrvatskoj i drugim republikama i pokrajinama, a na osnovi presuda sudova Republike Hrvatske za krivična djela određena Krivičnim zakonom Socijalističke Republike Hrvatske; i one pravomoćno osuđene osobe kojima je utvrđena jedinstvena kazna za krivična djela predviđena Krivičnim zakonom SFR Jugoslavije i Krivičnim zakonom Socijalističke Republike Hrvatske“¹²⁹ od izvršenja jedne četvrtine ukupno izrečene kazne. Taj zakon je bio jedini nepolitički jer je obuhvatio nepolitička kaznena djela. Protiv rješenja donešenih zbog amnestije mogu podnijeti žalbu javni tužitelj i osobe iz stavka 1. i 2. Zakona o amnestiji u roku od 3 dana od dana primitka rješenja. Žalba protiv rješenja o amnestiji ne zadržava izvršenje rješenja.

U razdoblju od 1991. do 1996. godine doneseni zakoni o amnestiji su se zajedno nazvali zakonima o oprost. Svi ti zakoni su doneseni zbog prevladavanja postojeće političke krize. Prvi među njima je bio Zakon o oprost od krivičnog progona i postupka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske, donesen 25. rujna 1992. godine. On se odnosio samo na aboliciju, tj. na obustavljanje kaznenog postupka protiv počinitelja krivičnih djela u oružanim sukobima, ratu protiv Republike Hrvatske ili u svezi s tim sukobima, odnosno ratom, počinjenih u razdoblju od 17. kolovoza 1990. do dana stupanja na snagu ovoga zakona. Za ta djela krivični progon neće se poduzimati, a krivični se postupak neće pokretati, a oni koji imaju pravo na oprost, a lišeni su slobode, pustiti će se na slobodu. Jedino počinitelji kaznenih djela, koje je Republika Hrvatska bila dužna progoniti po

¹²⁸ Škorić, M., *Posebnosti ovlasti tužitelja Međunarodnog kaznenog suda da u interesu pravde odustane od istrage i kaznenog progona* (Čl.53 Rimskog statuta), Zbornik PFZ, vol. 57, br.3, 2007. g., str. 596-597.

¹²⁹ *Zakon o amnestiji* (Narodne novine, 31/1990).

odredbama međunarodnog prava, nisu imali pravo na oprost.¹³⁰ Vincetić kritizira brzo donošenje zakona u trenutku dok još traje brutalna agresija na Hrvatsku pod pritiskom međunarodne zajednice s argumentom da prije toga međunarodna zajednica nije izvršila niti jednu preuzetu obvezu u Hrvatskoj.¹³¹ Od 1992. do 1993. sudovi (vojni i civilni) donijeli su rješenja o obustavi kaznenog postupka prema Zakonu o oprostima za ukupno 3.049 osoba.¹³²

Zakon o oprostima počiniteljima kaznenih djela s privremeno okupiranih dijelova područja vukovarsko-srijemske i osječko-baranjske županije¹³³ od 17. svibnja 1996. daje oprost državljanima Republike Hrvatske od kaznenog progona za počinitelje kaznenih djela počinjenih u agresivnom ratu ili oružanoj pobuni protiv Republike Hrvatske, a koji imaju prebivalište, odnosno boravište na privremeno okupiranim dijelovima područja Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije. Oprost od kaznenog progona odnosi se na djela počinjena u razdoblju od 17. kolovoza 1990. do 1. lipnja 1996. Protiv tih počinitelja kazneni progon se neće poduzimati niti pokretati, a ako je kazneni progon poduzet ili ako je počinitelj lišen slobode, te odluke će se obustaviti. Žalba odvjetnika na takva rješenja se mogla podnijeti u roku od 8 dana od dostave rješenja, a ista je odgađala izvršenje rješenja. Propisuju se kaznena djela za koja počinitelji nemaju pravo oprosta.

Zakon o općem oprostima od 20. rujna 1996. proširio je oprost i na osuđene osobe za djela počinjena u razdoblju od 17. kolovoza 1990. do 23. kolovoza 1996. Taj zakon je naveo katalog kaznenih djela koja ne podliježu oprostima, ali opet nisu navedena djela koja podliježu oprostima. Mana tog zakona je bila odredba koja je omogućavala oprost počiniteljima kvalificiranog oblika kaznenog djela oružane pobune koji su „s umišljajem lišili života jednu osobu ili više osoba“.¹³⁴

¹³⁰ *Zakon o oprostima od krivičnog progona i postupka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske* (Narodne novine 058/1992).

¹³¹ Vincetić, L., *Oprost i abolucija*, Erasmus, br.6, Zagreb 1994. g., str. 26.

¹³² Kurtović, A., *Pomilovanje u kaznenom pravosuđu (u povodu novoga Zakona o pomilovanju)*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 10, br. 2, 2003. g., str. 481.

¹³³ *Zakon o oprostima počiniteljima kaznenih djela s privremeno okupiranih dijelova područja vukovarsko-srijemske i osječko-baranjske županije* (Narodne novine 43/1996).

¹³⁴ *Zakon o općem oprostima* (Narodne novine 80/1996).

6. POMILOVANJE U HRVATSKOM KAZNENOM PRAVU

Pomilovanje je "akt milosti državnog poglavara kojim se u pojedinačnom slučaju potpuno ili djelomično obustavlja izvršavanje kazne ili drugih kaznenopravnih mjera ili se izrečena sankcija zamjenjuje nekom drugom".¹³⁵ Hrvatski Ustav u članku 98. propisuje da predsjednik Republike Hrvatske daje pomilovanja bez pobližeg određenja sadržaja te prerogative.¹³⁶ Ustav ne dozvoljava prenošenje te ovlasti na nekog drugog nositelja, nego prema članku 106. predsjedniku Republike pomažu savjetodavna tijela kojima članove imenuje i razrješuje sam predsjednik. Takvo tijelo u Hrvatskoj je Komisija za pomilovanja. Komisija ima samo savjetodavnu ulogu, stoga je konačna odluka u ovlasti predsjednika.

Sam Zakon o pomilovanju¹³⁷ ne spominje Komisiju za pomilovanja kao sudionika postupka. Dugo vremena je institut pomilovanja živio kao ustavni i kaznenopravni institut što se promijenilo donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona 9. srpnja 2003. Do tada je institut pomilovanja bio propisan kao institut kaznenog prava i posebnim Zakonom o pomilovanju te u Ustavu kao ovlast predsjednika. Neki autori smatraju akt pomilovanja upravnim aktom u formalnom smislu- rješenjem.¹³⁸ Drugi ga svrstavaju u kategoriju "političkog akta"¹³⁹

6.1. ZAKON O POMILOVANJU

Do aktualnog Zakona o pomilovanju od 1. prosinca 2003. godine pomilovanjem mogao se obustaviti kazneni postupak (abolicija). Izmjena učinjena novim Zakonom o pomilovanju tiče se ukidanja mogućnosti predsjednika da pomilovanjem obustavi kazneni postupak. Abolicija se ne može dodijeliti pomilovanjem ni u europskom ni u anglo-američkom pravu.

Zakon je također ukinuo ovlast predsjednika da ukine uvjetnu osudu jer se uvjetna osuda ne smatra stvarnim izvršavanjem kazne nego se osuđenik upozorava uz prijetnju kaznom.

¹³⁵ Novoselec, P., op. cit. (bilj. 121), str. 502.

¹³⁶ *Ustav Republike Hrvatske*, Narodne novine 85/2010, Zagreb 2010. g..

¹³⁷ *Zakon o pomilovanju* (Narodne novine, 175/2003).

¹³⁸ Živanović, T., *Osnovi krivičnog prava Kraljevine Jugoslavije, opšti deo, II knjiga*, Beograd, 1937. g., str. 401.

¹³⁹ Trifunović, M., *Ustavno-pravni i politički aspekti instituta pomilovanja*, Jugoslavenska revizija za kriminologiju i krivično pravo, Beograd, 2, 1973. g., str. 253.

Prema Zakonu o pomilovanju Predsjednik Republike može pomilovati osobe koje izvršavaju kaznu u Republici Hrvatskoj na temelju presuda stranih ili međunarodnih sudova, što prije 2003. godine nije bio slučaj.

Zakon o pomilovanju temelji se na načelu očuvanja prava trećih osoba. Aktom pomilovanja ne dira se u prava trećih osoba koja se temelje na osudi koja se modificira odlukom o pomilovanju. „Načelo očuvanja prava trećih osoba isključuje mogućnost da se ta prava ukinu ili izmijene zbog promijenjene situacije nastale pomilovanjem jer se pomilovanje tiče samo kaznenopravnih, a ne i građanskopravnih posljedica zločina.“¹⁴⁰

6.2. PRAVNI UČINCI POMILOVANJA

Pomilovanje je rekonstitutivni upravni akt kojim se modificiraju ili ukidaju prava i obveze odnosno određeni pravni odnosi. Akt pomilovanja djeluje samo za ubuduće (*ex nunc*) s pravnim učincima *erga omnes*, "osim izričitog zakonskog isključenja njegova djelovanja na prava trećih osoba zasnovana na osudi".¹⁴¹ Pomilovanje se daje samo za kaznena djela, stoga se ne može dati za prekršaje te se može dati i za djela propisana kaznenim zakonima koji su ukinuti.

Učinci pomilovanja prema novom zakonu su:

- potpuni ili djelomični oprost od izvršenja kazne,
- zamjena izrečene kazne blažom ili se primjenja uvjetne osuda,
- daje se prijevremena rehabilitacija,
- ukida se ili određuje kraće trajanje posljedice osude, sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom, zabrane obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti ili protjerivanje stranaca iz zemlje.

6.2.1. Potpuni ili djelomični oprost od izvršenja kazne

Nakon pravomoćnosti sudske presude o izvršenju kazne (nije potrebno da je izdržavanje kazne počelo) osoba može tražiti oprost od izvršenja. Potpuni oprost od izvršenja obuhvaća sve izrečene kazne dok djelomični oprost u sebi sadrži oprost samo nekih izrečenih kazni ili smanjenje mjere iste vrste kazne, uglavnom oprost ostatka neizdržanog dijela kazne

¹⁴⁰ Kurtović, A., op. cit. (bilj. 117), str. 502.

¹⁴¹ Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str. 92.

bez zamjene blažom vrstom kazne. Učinci pomilovanja mogu oprostiti neodređeni dio kazne te ne važe ograničenja za sudsko ublažavanje kazne iz Kaznenog zakona. Međutim, kazna se ne može ublažiti ispod svoga općeg zakonskog minimuma. Ukoliko se pravomoćno izrečena kazna u postupku izvanrednih pravnih lijekova zamijeni novom kaznom, oprašta se izvršenje te nove kazne.¹⁴² Ako se osuđeniku koji nije počeo s izdržavanjem kazne dodijeli oprost, kazna se neće izvršavati.

6.2.2. Zamjena izrečene kazne blažom ili primjena uvjetne osude

Kada pomilovanje predstavlja zamjenu izrečene kazne blažom vrstom kazne od one koja je presuđena, predsjednik je ograničen uvjetom da mora primjeniti samo one kaznenopravne sankcije koje su propisane kaznenim zakonodavstvom Republike Hrvatske i to isključivo u okviru njihova propisanog minimalnog i maksimalnog trajanja. Zaključak je da se glavna kazna mijenja samo drugom glavnom kaznom, a sporedna drugom sporednom.

Što se tiče primjene uvjetne osude zakon nije naglasio da se primjenjuju odgovarajuće odredbe Kaznenog zakona o izricanju uvjetne osude, isto kao što nije onemogućeno da se pomilovanjem uz uvjetnu osudu odredi zaštitni nadzor ili ispunjenje posebnih obveza. Što se tiče opoziva uvjetne osude važno je reći da nositelj ovlasti pomilovanja nema pravo opoziva jer opoziv može napraviti samo sud, a ovaj oblik pomilovanja može se dati prije izdržavanja kazne i tijekom izdržavanja kazne.

Ovakvim pomilovanjem, umjesto kazne izrečene pravomoćnom presudom, određuje se druga kazna ili uvjetna osuda, što je izravno miješanje predsjednika u sudsku vlast.

6.2.3. Prijevremena rehabilitacija

Prijevremena rehabilitacija ili brisanje osude nije ograničeno visinom izrečene kazne niti vrstom kaznenog djela. Uz to je i naglašena istovjetnost pravnih učinaka zakonske i prijevremene rehabilitacije koja nastupa nakon određenog vremena.¹⁴³

Ta odluka se odnosi na sve osude koje se evidentiraju ili upisuju u kaznenu evidenciju. S njome se, dakle, uspostavlja institut rehabilitacije bez postojanja zakonskih uvjeta. Učinak brisanja osude pomilovanjem ima isti pravni učinak kao i brisanje osude rehabilitacijom koja je propisana u Kaznenom zakonu. Za ovaj oblik pomilovanja je nevažna visina izrečene kazne

¹⁴² Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str. 81.

¹⁴³ Novoselec, P., op. cit. (bilj. 121), str. 496.-498.

kao što je i nevažna vrsta počinjenog kaznenog djela. Nakon pomilovanja rehabilitacijom osuđene osobe imaju sva prava građanina utvrđena Ustavom te se smatraju neosuđivanima.¹⁴⁴

6.2.4. Ukidanje ili kraće trajanje pravne posljedice osude

Odlukom o pomilovanju može se ukinuti jedna ili više pravnih posljedica osude ili se može skratiti njihovo trajanje. Tim posljedicama osude mora biti određeno vrijeme. Primjer takve pravne posljedice je zabrana preuzimanja poslova u državnoj službi koja prestaje pet godina nakon njezina nastupanja, a prijašnje zakonodavstvo je poznavalo više pravnih posljedica osude, primjerice zabranu nastupa na javnim skupovima, zabranu stjecanja određenih zvanja i slično. Akt kojim se daje ukidanje ili skraćivanje neke pravne posljedice osude mora točno odrediti koju se pravnu posljedicu ukida tj. skraćuje.

6.2.5. Ukidanje ili kraće trajanje sigurnosne mjere

Pomilovanjem se mogu ukinuti ili skratiti sigurnosne mjere upravljanja motornim vozilom, zabrane obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti i protjerivanje stranaca iz zemlje. Pomilovanjem se ili ukida ili skraćuje vrijeme trajanja tih mjera, a kada se skraćuje ne može se skratiti kraće od minimuma trajanja te vrste sigurnosne mjere. Ispravan je stav našeg zakonodavca što je odredio da pomilovanje ne može imati učinak ukidanja tzv. medicinskih sigurnosnih mjera (obavezno psihijatrijsko liječenje i obvezno liječenje od ovisnosti) čiji je kriterij opasno osuđenikovo stanje što predsjednik Republike Hrvatske realno ne može procijeniti.¹⁴⁵

6.3. POSTUPAK POMILOVANJA

Postupak za dobivanje pomilovanja pokreće se molbom za pomilovanje. Tu molbu mogu podnijeti sve osobe koje su prema odredbama Zakona o kaznenom postupku¹⁴⁶ ovlaštene podnositi žalbe u korist optuženika. Krug bliskih srodnika koji mogu podnijeti takvu molbu je: bračni drug, srodnik u pravoj liniji, brat, sestra, usvojitelj, usvojenik, hranitelj i staratelj. U prijašnjem Zakonu o pomilovanju bila je propisana mogućnost postupanja po službenoj dužnosti koju je pokretao ministar pravosuđa. To je ukinuto u novom zakonu.

¹⁴⁴ U Sjedinjenim Američkim Državama to je izuzetno važno jer kažnjavanje utječe na mogućnost glasanja i kandidiranja za određene političke pozicije.

¹⁴⁵ Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6), str. 220.

¹⁴⁶ Čl. 464. *Zakona o kaznenom postupku* (Narodne novine, 152/08, 76/09, 80/11, 121/11).

Molba se može podnijeti tek nakon pravomoćnosti presude što znači da se može, ukoliko je presuda postala pravomoćna, podnijeti i prije početka izdržavanja kazne. Jasno je da molba ne odgađa izvršenje kaznenopravne sankcije. Ukoliko je molba odbijena, ista se može ponoviti nakon godine dana od dana posljednje odluke o pomilovanju ako je presudom izrečena kazna iznad tri godine zatvora, a ukoliko je presudom izrečena kazna do tri godine zatvora molba za pomilovanje se može ponovno podnijeti nakon šest mjeseci. Za osuđenika na doživotni zatvor, prva se ponovna molba može podnijeti nakon deset godina od dana donošenja odluke u kojoj je pomilovanje odbijeno, a sljedeću može podnijeti nakon tri godine od dana prethodne molbe.

Važna izmjena u postupku pomilovanja jest da se molba više ne podnosi sudu koji je izrekao presudu, nego Odjelu za pomilovanja Ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa. Molba se može i predati drugom tijelu koje će ju bez odgode dostaviti Ministarstvu pravosuđa. Osuđenik osobno podnosi molbu preko kaznionice ili zatvora u kojoj izvršava kaznu. Ta kaznionica je obvezna Ministarstvu pravosuđa priložiti izvješće o ponašanju osuđenika, izvješće o fizičkom i psihičkom zdravlju i sličnim dokumentima. Promjena novim zakonom je bila potrebna jer je prethodnim zakonom sud imao ulogu "servisa upravne vlasti" te je morao modificirati svoju vlastitu presudu. Postupak pomilovanja je upravni postupak, utemeljen na diskrecijskom odlučivanju, a ne na načelu legaliteta pa u takvom postupku sudovi doista trebaju biti izuzeti od sastavljanja izvješća i mišljenja. Ukoliko Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa utvrdi da je molba podnesena od neovlaštene osobe ili prije isteka rokova (supra). Ministarstvo će dostaviti pisanu obavijest o tome podnositelju molbe, a odbačenu molbu zajedno sa pisanom obavijesti će dostaviti predsjedniku Republike jer je to u cilju zaštite prava osuđenika.

Ako je molba podnijeta ispravno, Odjel za pomilovanja Ministarstva nadležnog za pravosuđe će obavijestiti kaznionicu ili zatvor, sud koji je izrekao presudu i suca izvršenja od kojih će tražiti podatke važne za sastavljanje izvješća o molbi. Jasno je da Ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa može i od drugih državnih tijela i ustanova tražiti korisne informacije.

Kada Ministarstvo prikupi sve potrebne podatke, sastavlja izvješće o molbi koje mora sadržavati osobne podatke osuđenika, podatke o radu, obrazovanju i ponašanju, podatke o zdravstvenom stanju i obiteljskim prilikama, opis kaznenog djela, podatke o presudi i o pravomoćno izrečenoj kaznenopravnoj sankciji, podatke o izvršenju kazne i njenom

eventualnom smanjenju ili zamjeni kazne. Izvješće mora sadržavati i podatak je li podnesen zahtjev za izvanredno ublažavanje kazne, podatke o ranijoj osuđivanosti, podatke o osobnim svojstvima osuđenika, o sklonosti ponavljanju počinjenih kaznenih djela i procjenu o tome koliko je izvršeni dio kazne utjecao na osuđenika. Nakon što je takvo kompletno izvješće sastavljeno ono se dostavlja predsjedniku Republike.

Odluku o pomilovanju donosi predsjednik Republike na temelju diskrecijske ocjene, tj. na njegovoj ocjeni o svrhovitosti pomilovanja u konkretnom slučaju. Zakonom nije propisano da se predsjednik mora savjetovati s Komisijom za pomilovanja, no u praksi će često njihovo mišljenje biti ključno za odluku. Bivši predsjednik Republike Hrvatske kaže da "Komisija za pomilovanje prikuplja potrebne podatke da bi se utvrdila utemeljenost nečije molbe za pomilovanje i uzimaju se u obzir okolnosti koje nisu bile poznate sudovima kad je donesena presuda".¹⁴⁷ Predsjednik svoju odluku o pomilovanju dostavlja osuđeniku putem Ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa. Ministarstvo također izvještava i podnositelja molbe o odluci, kao što se mora izvjestiti i sud koji je donio odluku te kaznionicu ili zatvor. Zakon o pomilovanju uvodi značajnu novost jer se odluke o pomilovanju moraju objavljivati u službenom glasilu Republike Hrvatske. Time pomilovanja postaju javan postupak jer se time smanjuje mogućnost da akt pomilovanja bude akt neograničene političke samovolje.

6.4. ZNAČAJ POMILOVANJA

Pomilovanje je značajno kao institut kojim izvršna vlast može nadzirati sudske odluke, ublažavati ili ukidati ih. Akt pomilovanja zapravo ima funkciju posebne zakonske norme kojom se derogira opća zakonska norma. „Ako se aktom pomilovanja *in concreto* odlučuje o sudbini neposredne (automatske) primjene zakona (u slučaju pravnih posljedica osude kod kojih nije potrebno, ali nije ni moguće dosnositi neki poseban sudski ili drugi pojedinačni pravni akt), onda se aktom pomilovanja u izvjesnom smislu... 'derogira' i sam zakon odnosno isključuje mogućnost njegove konkretne primjene u onom dijelu koji se odnosi na konkretnu pravnu posljedicu osude.“¹⁴⁸ Neki autori smatraju da je pomilovanje značajno jer uklanja pravne posljedice osude, tj. pomilovanje oslobađa osuđenika od svih ili nekih sudski izrečenih kazni, a ne poništava osudu i kaznu jer smatraju da to može jedino žalbeni sud.¹⁴⁹ Aktom pomilovanja ne derogira se formalni integritet sudske odluke, nego pomilovanje zaustavlja

¹⁴⁷ <http://www.predsjudnik.hr/Default.aspx?art=11620&sec=825> , 23.03.2013.

¹⁴⁸ Pihler, S., *Prilog o raspravi o pomilovanju*, Pravni život, br. 6-7, 1987. g., str. 688.

¹⁴⁹ Rassat, Michele-Laure, *Droit pénal, Presses Universitaires de France*, Paris, 1987. g., str. 637.

zakonsko kažnjavanje počinitelja te osuđenik dodjeljenim pomilovanjem nije proglašen nedužan. Zaključak toga je da pomilovanje ne poništava sudsku presudu o krivnji osobe.

Značaj pomilovanja je u tome što on vrši preinačenje sudske presude u njezinom dijelu odluke o kazni. Iako pomilovanje nije sudski akt, ne može se negirati njegov utjecaj na sudstvo.¹⁵⁰ Akt pomilovanja daje oslobodjenje od izvršenja kazne, a ne oslobodjenje od same izrečene kazne koja će i dalje biti izrečena te se ne narušava njezin integritet. Geerds ističe važnost pomilovanja zbog toga što je on zakonska smetnja izvršenju pravomoćne presude.¹⁵¹ Suprotno stajalište zastupa Frank koji tvrdi da se pomilovanjem može poništiti kazna u cijelosti.¹⁵²

Pomilovanje je važno kao kaznenopravni institut jer ima moćan pravni učinak. Akt pomilovanja je *de facto* jači od presude te ju derogira. Zbog toga je pomilovanje moćno oružje izvršne vlasti, a u anglosaksonskom pravu je ono temeljni institut kojim se vrši *checks and balance* izvršne vlasti u sustavu međusobne kontrole grana vlasti.

Općenito, akti milosti¹⁵³ su temelj zaštite društvenog interesa. Oni su instrumenti pravde kojima se daje milost osuđenima koji drugačije nebi mogli dobiti oprost. Amnestija i pomilovanje su i važni politički alati u interesu države za nekažnjavanjem koji u određenom političkom trenutku prevagne nad interesom države za kažnjavanjem.

Pomilovanje je značajno jer ima višestruke funkcije u pravu gotovo svih država. Pomilovanje može biti u funkciji ispravka sudskih pogrešaka.¹⁵⁴ U slučaju defektnosti kaznenog prava zbog njezinog svojstva općenitosti, tj. univerzalnosti pomilovanje može biti u funkciji pravičnosti i ispravku nesavršenosti i neelastičnosti kaznenog prava.¹⁵⁵ U individualnim slučajevima pomilovanje, dakako, služi kao moćan instrument resocijalizacije i rehabilitacije osuđenika te je i to jedna od važnih funkcija pomilovanja, no i tu se pomilovanje miješa sa uvjetnim otpustom. Konačno, jedna od najvažnijih funkcija akta pomilovanja je njegov doprinos državno-političkim ciljevima. Pomilovanja (takođe i amnestije) su se najviše dodjeljivala radi određenih političkih trenutaka¹⁵⁶ s ciljem pacifikacije zemlje i društva. Prema nekim autorima pomilovanje je u Hrvatskoj u funkciji ublažavanja kaznene politike, a

¹⁵⁰ Trifunović, op. cit. (bilj. 139), str. 252.

¹⁵¹ Geerds, F., *Gnade, Recht und Kriminalpolitik*, J.C.B. Mohr & Paul Siebeck, Tübingen, 1960. g., str. 10.

¹⁵² Frank, S., *Teorija kaznenog prava*, Zagreb, 1955. g., str. 290.

¹⁵³ U Hrvatskoj instituti pomilovanja i amnestije.

¹⁵⁴ Vidi Kurtović, A., op. cit. (bilj. 6.), str.117.-118.

¹⁵⁵ Vidi Bačić, F., *Krivično pravo, opći dio*, Informator, Zagreb, 1980. g., str. 429.

¹⁵⁶ Vidi *supra* 2. Povijesni razvitak kaznenopravnih oblika milosti.

to je očigledno iz činjenice što ublažavanje kazne izravno ovisi o duljini sudski izrečene kazne.¹⁵⁷

7. PRIMJENA POMILOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U Hrvatskoj je primjena pomilovanja poprilično visoka. U usporedbi sa većinom europskih pravnih sustava imamo visok postotak usvojenih molbi za pomilovanje.¹⁵⁸

1990. dano je 430 pomilovanja, a od toga 306 osoba je dobilo oprost po službenoj dužnosti Odlukom o grupnom pomilovanju od 27. lipnja 1990. Godine, u povodu uspostave demokratske vlasti u Hrvatskoj. Tom odlukom se 31 osuđenika oslobodilo od izdržavanja izrečene kazne, a ostalih 275 su dobili djelomičan oprost izvršenja kazne zatvora. Te godine je usvojeno 56.9% predanih molbi. 1991. godine je sveukupno bilo 757 zahtjeva za pomilovanje, a usvojeno ih je 216, od toga 24 po službenoj dužnosti. Usvojeno je 28,5% molbi. 1992 od 375 molbi usvojeno je 188 što je 50,1% predanih molbi. U razdoblju od 1992. do 1993. Predsjednik Republike je pomilovao 83 osobe srpske nacionalnosti i 53 pripadnika Hrvatske vojske u postupku po službenoj dužnosti.

29.5. 1996. godine predsjednik Franjo Tuđman donio je Odluku o pomilovanju po molbama osuđenih osoba i po službenoj dužnosti, kojom su pomilovane 204 osobe. od njih je potpuno oslobođena od izvršenja zatvorske kazne jedna osuđena osoba, za 47 osuđenih osoba izrečene zatvorske zamijenjene su uvjetnom osudom. Za 26 osuđenih osoba oprošten je dio izrečene zatvorske kazne, za dvije osuđene osobe brisane su osude, jednoj osuđenoj osobi je ukinuta sigurnosna mjera, zamjenjen je neizdržani dio izrečene kazne zatvora uvjetnom osudom za 15 osoba, oslobođeno je neizdržanog dijela izrečene kazne zatvora 6 osoba, umanjene su izrečene kazne zatvora pomilovanjem po službenoj dužnosti za 105 osoba.

Također je donio i Odluku o pomilovanju oslobađanjem od kaznenog progona i izvršenja pravomoćno izrečenih kazni za kazneno djelo oružane pobune iz članka 235. stavak 1. KZRH. Tom odlukom obuhvaćeno je 78 osoba, od kojih je 57 osoba oslobođeno od kaznenog progona, a 21 osoba oslobođena je od izdržavanja neizdržanog dijela kazne zatvora.

1997. i 1998. godine „Komisija za pomilovanje je predložila Predsjedniku Republike da pomiluje zbog sudjelovanja u Domovinskom ratu ukupno 396 osuđenika na prijedlog ministra pravosuđa te 63 osuđenika iz skupine teže bolesnih, starijih osuđenika i osuđenika s

¹⁵⁷ Kurtović, A op. cit. (bilj. 117), str. 484.

¹⁵⁸ Poblize o tome Kurtović, A op. cit. (bilj. 6), str. 177.

teškim socijalnim, obiteljskim i imovinskim prilikama. Time je u tri navrata Komisija predložila za pomilovanje ukupno 649 osuđenika za koje je predsjednik Republike F. Tuđman i donio odluku o pomilovanju u obliku potpunog ili djelomičnog oprosta od izvršenja izrečene kazne te zamjene blažom kaznom ili uvjetnom osudom.¹⁵⁹

1999. godine usvojeno je čak 70% molbi, 186 od 267 primljene. Svega 81 molba je odbijena. 41 počinitelj kaznenog djela ubojstva je pomilovano, kao što je primjerice 18 osoba osuđenih za tešku krađu i 59 za kazneno djelo izazivanja prometne nesreće .

2000. godine predsjednik Mesić je u svojoj prvoj godini pomilovao 153 osobe, a odbio 213. Ukupno od 366 molbi za pomilovanje, usvojeno je njih 42% što je bitno smanjenje u odnosu na 1999. godinu. Te godine su se umanjile kazne za 24 osuđenika osuđena za ubojstvo, devetorici za zlouporabu droga i 29 za izazivanje prometne nesreće.

2001. godine pomilovano je 135 osoba (42%), a čak njih 35% bilo je osuđeno za ubojstvo ili pokušaj ubojstva, 11 osoba za kazneno djelo zlouporabe opojnih droga i 39 osuđenika za kazneno djelo izazivanja prometne nesreće. Osim toga 26. ožujka pomilovane su četiri osobe za ratni zločin protiv civilnog stanovništva i jedna osoba za kazneno djelo genocida.

Tek 2002. dolazi do stabilizacije dodjeljivanja pomilovanja. Te godine je predsjednik pomilovao 58 osoba, a odbio čak 375 molbi za pomilovanje, što je tek 13% usvojenih molbi. Međutim, predsjedniku se često prigovaralo da favorizira pomilovanje ubojica, što se i ove godine vidjelo. Od 58 osoba, njih 25 je u nekoj mjeri oprošteno kazneno djelo ubojstva ili pokušaj ubojstva.

2004. godine¹⁶⁰ od 171 molbe prihvaćeno je svega 28 molbi, što je 16% usvojenih molbi. Najviše prihvaćenih molbi odnosilo se na umanjenje kazne zatvora; njih čak 14, što je 50%. Šest kazni zamjenio je uvjetnom osudom (od toga jedna za neizdržani dio, a ostale za izrečenu kaznu). Jednu osobu je oslobodio od izdržavanja izrečene kazne, a dvije je oslobodio neizdržanog djela kazne zatvora. Prijevremenu rehabilitaciju je dao petorici osuđenika.

I sljedeće godine nastavila se slična statistika. 2005. godine predsjednik Mesić je pomilovao 92 osobe, a odbio je pomilovanje 455 osuđenika. Te godine je usvojeno manje molbi nego početkom 21. stoljeća, njih 16,7%. I ove godine se najviše usvojenih molbi

¹⁵⁹ Kurtović, A., op. cit. (bilj. 117), str. 483.

¹⁶⁰ Za 2003. godinu nema podataka jer nema niti jedne objave Odluke o pomilovanju u Narodnim novinama.

odnosilo na umanjenje izrečene kazne zatvora (47 usvojenih molbi, što je opet oko polovice svih usvojenih) te je bilo 17 odluka o oslobađanju od daljnjeg izvršavanja neizdržanog dijela kazne zatvora. Od izdržavanja izrečene kazne oslobodio je dvije osobe, prijevremenu rehabilitaciju dodijelio je petorici osuđenika. Izrečenu kaznu zatvora je zamijenio uvjetnom osudom za sveukupno 18 osuđenika, trojci je zamijenio neizdržani dio kazne zatvora, a ostalima je izrečenu kaznu zamijenio uvjetnom osudom. Sigurnosnu mjeru je ukinuo trojici osuđenika.

U 2006. godini od sveukupno 523 molbe predsjednik je usvojio njih 54 što je 10,3% prihvaćenih molbi za pomilovanje. I ove godine najveći broj oprosta se odnosio na umanjenje izrečene kazne zatvora (29 od 54) te se vidi predsjednikova tendencija da svake godine više od polovice (ove godine 53%) usvojenih molbi za pomilovanje bude oprost dijela izrečene kazne zatvora. Ove godine Mesić nije nikome ukinuo sigurnosnu mjeru, ali učinio 13 zamjena izrečenih kazni uvjetnom osudom i dvojici osuđenika je neizdržani dio kazne zatvora zamijenio uvjetnom osudom. Prijevremenu rehabilitaciju usvojio je za osam osuđenika. Od daljnjeg izvršavanja kazne zatvora oslobodio je jednu osobu i jednoj osobi je dao oprost izdržavanja izrečene kazne zatvora.

2007. godine predsjednik je pomilovao 35 osoba, a odbio je pomilovati 470 osuđenika. Postotak usvojenih molbi za pomilovanje je ove godine bio vrlo nizak, svega 6,9%. Od 34 usvojenih molbi njih 16 odnosilo se na umanjenje izrečene kazne zatvora što je prvi put da je taj broj obuhvaćao manje od polovice svih usvojenih molbi (46%). Te godine dane su mnogobrojne prijevremene rehabilitacije tako da je 10 osuđenika dobilo rehabilitaciju. Zamjena izrečene kazne uvjetnom prihvaćena je za 5 osuđenika. Jedan osuđenik bio je oslobođen izdržavanja izrečene kazne zatvora, a trojica od neizdržanog dijela kazne zatvora.

Iduće godine Mesić je ostao pri običaju da dodijeli velik broj umanjenja izrečene kazne zatvora (23 od prihvaćenih molbi 51, oko 45%) iako taj omjer iz godine u godinu pada. Odbijene su 404 molbe što znači da ih je usvojeno 11,2%. Predsjednik je zamijenio sedmorici osuđenika izrečenu kaznu zatvora uvjetnom osudom, a šestorici je zamijenio neizdržani dio kazne zatvora uvjetnom osudom. Prijevremenu rehabilitaciju dobilo je 12 osoba, a daljnjeg izvršavanja neizdržavnog dijela kazne zatvora je oprošteno trojici osuđenika.

2009. godine kazna zatvora umanjena je za 35 osuđenika (44% svih molbi te godine.), 12 osoba se izrečena kazna zatvora zamijenila uvjetnom osudom. Neizdržani dio kazne zatvora zamijenjen je uvjetnom osudom 16 osuđenika. Oslobađanje od izrečene kazne zatvora dana su

dvojici osuđenika, a prijevremena rehabilitacija 14 osuđenika. Sveukupno je usvojeno 79 molbi za pomilovanje što je sa 551 odbijenom molbom u postotku 12,5% prihvaćenih molbi.

U svojoj posljednjoj godini, kao predsjednik, Mesić je pomilovao samo 9 osoba, a molbe je odbio 137 osuđenika. Ove godine je samo jedna osoba dobila umanjene izrečene kazne zatvora što je samo 11% svih molbi te godine. Jednoj osobi je također zamjenjena izrečena kazna zatvora uvjetnom osudom, kao što je jednoj osobi zamjenjen neizdržani dio kazne zatvora uvjetnom osudom. Jednom osuđeniku se ukinula sigurnosna mjera, dvojicu se oslobodilo od izdržavanja izrečene kazne zatvora, a prijevremenu rehabilitaciju su dobila trojica osuđenika.

Tablica 1. Prikaz pomilovanja predsjednika Stjepana Mesića

GOD	Umanjenje kazne zatvora	Zamjena izrečene kazne uvjetnom osudom	Neizdržani dio kazne zamjenjen uvjetnom osudom	Prijevremena rehabilitacija	Oprošten neizdržani dio kazne	Oproštena izrečena kazna zatvora	Ukidanje sigurnosne mjere	Ukupno
2000	77	9	27	0	11	0	0	153 (42%)
2001	48	6	51	0	6	0	0	135 (42%)
2002	38	2	3	0	3	0	0	58 (13%)
2003	x	x	x	x	x	x	x	x
2004	14	5	1	5	2	1	0	28 (16%)
2005	47	15	3	5	17	2	3	92 (16,7%)
2006	29	13	2	8	1	1	0	54 (10,3%)
2007	16	3	2	10	3	1	0	35 (6,9%)
2008	22	8	4	14	1	0	0	49 (11,2%)
2009	35	10	18	16	2	1	0	82 (12,5%)
2010	3	3	1	3	2	0	1	13 (11%)
Ukupno	329 (51,9%)	74 (11,6%)	112 (17,6%)	61 (9,7%)	48 (7,6%)	6 (0,95%)	4 (0,65%)	634

Predsjednik Josipović je svoju prvu odluku o pomilovanju donio 15. srpnja 2010. kada je pomilovao dvije osobe. Do kraja 2010. godine Josipović je sveukupno sa 17 pomilovanja dodijelio sljedeće: umanjio kaznu zatvora jednom osuđeniku, izrečenu kaznu zatvora je

zamijenio uvjetnom osudom trojici osuđenika, neizdržani dio kazne zatvora zamijenio uvjetnom osudom petorici te dao prijevremenu rehabilitaciju osam osuđenika. Odbio je 212 molbi te je ukupno usvojio 8% molbi za pomilovanja.

Od 2011. godine se u Narodnim novinama nisu se objavljivala imena osoba kojima je odbijena molba za pomilovanje, stoga se podatak o ukupnom broju podnijetih molbi i postotku usvojenih ne može govoriti. Josipović je pomilovao ukupno 14 osuđenika. Dvojici je umanjio kazne zatvora, jednome izrečenu kaznu zatvora zamijenio uvjetnom osudom, kao što je jednoj osobi zamjenio neizdržani dio kazne zatvora uvjetnom osudom. Sigurnosnu mjeru ukinuo je jednoj osobi, a devetorica osuđenika dobila su prijevremenu rehabilitaciju.

U 2012. godini predsjednik je pomilovao ukupno 27 osoba. Nastavila se visoka tendencija predsjednika Josipovića da daje prijevremene rehabilitacije. Ove godine je dao 17 prijevremenih rehabilitacija, što je 63% svih usvojenih molbi te godine. Dva osuđenika su dobila zamjenu izrečene kazne zatvora s uvjetnom osudom. Državljaninu Bosne i Hercegovine smanjena je sigurnosna mjera potjerivanja stranca iz zemlje sa doživotnog na 10 godina. Još je jedna osoba dobila oslobodjenje od izdržavanja izrečene kazne zatvora.

Vidljiva je tendencija predsjednika Josipovića da daje velik broj prijevremenih rehabilitacija i veoma kvantitativno skroman broj umanjenja izrečenih kazni zatvora što je velika suprotnost u odnosu na prijašnjeg predsjednika Mesića koji je polovicu svojih pomilovanja dao za umanjenje izrečene kazne zatvora, a samo 9% za prijevremenu rehabilitaciju.

Tablica 2. Prikaz pomilovanja predsjednika Ive Josipovića

GOD	Umanjenje kazne zatvora	Zamjena izrečene kazne uvjetnom osudom	Neizdržani dio kazne zamjenjen uvjetnom osudom	Prijevremena rehabilitacija	Oprošten neizdržani dio kazne	Oproštena izrečena kazna zatvora	Ukidanje zaštitne mjere	Ukupno
2010	1	2	6	8	0	0	0	17 (8%)
2011	2	1	1	9	0	0	1	14
2012	6	2	0	17	0	1	1	27
Ukupno	9(15,5%)	5(8,6%)	7 (12,1%)	34 (58,6%)	0	1 (1,8%)	2 (3,5%)	58

Sveukupni prikaz daje nam zanimljivu sliku. Očit je kvantitativan pad broja usvojenih pomilovanja sa 42% pa sve do 6,7% 2010. godine. Također se visok broj usvojenih pomilovanja odnosio na umanjene izrečene kazne zatvora što se promijenilo kada je Ivo Josipović postao predsjednik.

Tablica 3. Prikaz pomilovanja od 2000. godine do 2012.

GOD	Umanjenje kazne zatvora	Zamjena izrečene kazne uvjetnom osudom	Neizdržani dio kazne zamjenjen uvjetnom osudom	Prijeвремена rehabilitacija	Oprošten neizdržani dio kazne	Oproštena izrečena kazna zatvora	Ukidanje zaštitne mjere	Ukupno
2000	77	9	27	0	11	0	0	153 (42%)
2001	48	6	51	0	6	0	0	135 (42%)
2002	38	2	3	0	3	0	0	58 (13%)
2003	x	x	x	x	x	x	x	x
2004	14	5	1	5	2	1	0	28 (16%)
2005	47	15	3	5	17	2	3	92 (16,7%)
2006	29	13	2	8	1	1	0	54 (10,3%)
2007	16	3	2	10	3	1	0	35 (6,9%)
2008	22	8	4	14	1	0	0	49(11,2%)
2009	35	10	18	16	2	1	0	82 (12,5%)
2010	4	5	7	11	2	0	1	30 (6,7%)
2011	2	1	1	9	0	0	1	14
2012	6	2	0	17	0	1	1	27
Ukupno	338 (48,8%)	79(11,4%)	119 (17,2%)	95 (13,7%)	48 (6,9%)	7 (1%)	6 (0,9%)	692

8. REZULTATI RADA

Detaljnim istraživanjem pojedinačnih odluka o pomilovanju u razdoblju od 2007. do 2013. godine prikazana je stvarna slika kojim konkretno kaznenim djelima se pomilovanjem promjenila sankcija koju je izrekao sud.¹⁶¹

8.1. 2007. GODINA

U 2007. godini predsjednik Stjepan Mesić pomilovao je 35 osoba.¹⁶² Od njih 35, pomilovano je osam ženskih osoba i 27 muških.¹⁶³

Tablica 4. Prikaz pomilovanja po spolu u 2007. godini

Pomilovanje muških osoba	27
Pomilovanje ženskih osoba	8

Za počinjena kaznena djela iz desete glave (kaznena djela protiv života i tijela) dano je najviše pomilovanja, čak 14. Za pokušaje ubojstva predsjednik Mesić je dao čak deset pomilovanja (od toga devet muškaraca i jedna žena), pomilovao je dva osuđenika za kazneno djelo ubojstva te dvojice muškaraca za kazneno djelo teške tjelesne ozljede, odnosno tjelesne ozljede.

Jedna ženska osoba pomilovana je za kazneno djelo prijetnje iz jedanaeste glave (kaznena djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina).

Tri ženske osobe pomilovane su redom za kaznena dijela zlouporabe opojnih droga (kazneno djelo protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom), za kazneno djelo podvođenja (kazneno djelo protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa) te za kazneno djelo sprječavanja i neizvršenja mjera za zaštitu djeteta i maloljetne osobe, dok je jedan muškarac pomilovan za kazneno djelo zapuštanja i zlostavljanja djeteta i maloljetne osobe.

Iz sedamnaeste glave (kaznena djela protiv imovine) pomilovano je šest osoba- pet muških i jedna ženska osoba. Četiri muškaraca pomilovano je za kaznena djela teške krađe i jedan za kazneno djelo nedozvoljene uporabe autorskog djela, dok je ženska osobe pomilovana nakon počinjenja kaznenog djela prijevare.

¹⁶¹ Kaznena djela i glave u koje pripadaju raspoređuju se prema Kaznenom zakonu koji je bio na snazi u Republici Hrvatskoj do 01.01.2013. godine (Narodne novine, 110/97., 27/98., 129/00., 51/01., 129/00., 51/01., 111/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08., 57/11).

¹⁶² Detaljnije vidi *Odluke o pomilovanju po molbama osuđenih osoba* (NN 21/2007, 33/2007, 44/2007, 59/2007, 69/2007, 92/2007, 108/2007, 118/2007, 133/2007, 25/2008).

¹⁶³ U tablicama broj 5, 7, 9, 11, 13 i 15 znak 'm' predstavlja pomilovanje muških osoba, a znak 'ž' predstavlja pomilovanje ženskih osoba.

Jedna muška osoba pomilovana je nakon počinjenja kaznenog djela protuzakonitog ribolova koje spada u glavu kaznenih djela protiv okoliša.

Iz dvadesete glave (kaznena djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa) trojica muškaraca dobili su pomilovanje za počinjena kaznena djela izazivanja prometne nesreće, a jedan muškarac za kazneno djelo dovođenja u opasnosti života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom.

Za kazneno djelo krivotvorenja novca dano je pomilovanje jednoj muškoj osobi (glava 21., kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja), dok je za kazneno djelo nedozvoljenog posjedovanja oružja i eksplozivnih tvari pomilovano dvoje muškaraca (kazneno djelo protiv javnog reda).

Dvije ženske osobe pomilovane su nakon počinjenja kaznenih djela pronevjere i zlouporabe položaja i ovlasti (kaznena djela protiv službene dužnosti).

Tablica 5. Prikaz pomilovanja po glavama u 2007. godini

Pomilovana kaznena djela po glavama 2007.g.	Broj pomilovanja	Spol
GLAVA DESETA (X.) KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA	14	13 m 1 ž
GLAVA JEDANAESTA (XI.) KAZNENA DJELA PROTIV SLOBODE I PRAVA ČOVJEKA I GRAĐANINA	1	1 ž
GLAVA TRINAESTA (XIII.) KAZNENA DJELA PROTIV VRIJEDNOSTI ZAŠTIĆENIH MEĐUNARODNIM PRAVOM	1	1 ž
GLAVA ČETRINAESTA (XIV.) KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE I SPOLNOG ČUDOREĐA	1	1 ž
GLAVA ŠESNAESTA (XVI.) KAZNENA DJELA PROTIV BRAKA, OBITELJI I MLADEŽI	2	1 m 1 ž
GLAVA SEDAMNAESTA (XVII.) KAZNENA DJELA PROTIV IMOVINE	6	5 m 1 ž
GLAVA DEVETNAESTA (XIX.) KAZNENA DJELA PROTIV OKOLIŠA	1	1 m
GLAVA DVADESETA (XX.) KAZNENA DJELA PROTIV OPĆE SIGURNOSTI LJUDI I IMOVINE I SIGURNOSTI PROMETA	4	4 m
GLAVA DVADESETIPRVA (XXI.) KAZNENA DJELA PROTIV SIGURNOSTI PLATNOG PROMETA I POSLOVANJA	1	1 m
GLAVA DVADESETITREĆA (XXIII.) KAZNENA DJELA PROTIV VJERODOSTOJNOSTI ISPRAVA	0	0
GLAVA DVADESETIČETVRTA (XXIV.) KAZNENA DJELA PROTIV JAVNOG REDA	2	2 m
GLAVA DVADESETIPETA (XXV.) KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI	2	2 ž

8.2. 2008. GODINA

2008 godine predsjednik Stjepan Mesić pomilovao je sveukupno 49 osoba. Među njima je 9 ženskih i 40 muških osoba. Po glavama kaznenih djela dobivamo sličnu statistiku kao i prethodne godine.¹⁶⁴

Tablica 6. Prikaz pomilovanja po spolu u 2008. godini

Pomilovanje muških osoba	40
Pomilovanje ženskih osoba	9

Za kaznena djela iz desete glave pomilovano je 17 osoba. Trojica muškaraca pomilovani su zbog kaznenog djela ubojstva, dvojica zbog pokušaja ubojstva, trojica zbog ubojstva na mah, četvorica zbog kaznenog djela nanošenja teških tjelesnih ozljeda, dok je jedan pomilovan zbog pokušaja teškog ubojstva i zbog ubojstva u prekoračenju nužne obrane. Jedna ženska osoba pomilovana je zbog ubojstva, druga zbog ubojstva u prekoračenju nužne obrane, a treća zbog kaznenog djela poticanja na ubojstvo. Od njih sedamnaest, za dvanaest ubojstava i pokušaja ubojstava predsjednik Mesić je umanjio izrečenu kaznu zatvora, jednoj osobi se zamijenio neizdržani dio kazne zatvora uvjetnom osudom, a muškarci koji su počinili kaznena djela teške tjelesne ozljede su dobili prijevremenu rehabilitaciju.

Što se tiče kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, trojica muškaraca su dobila prijevremenu rehabilitaciju. Dvojica zbog kaznenog djela zlouporabe opojnih droga, a jedan zbog kaznenog djela protuzakonitog prebacivanja osoba preko državne granice u pokušaju.

Iz šesnaeste glave muškarac je pomilovan zbog povrede dužnosti uzdržavanja, njemu se zamijenila kazna zatvora uvjetnom osudom.

Iz sedamnaeste glave pomilovano je pet osoba. Dvije ženske osobe pomilovane su nakon počinjenih razbojništava tako što im se izrečena kazna zatvora umanjila, dok su tri muškarca pomilovana redom zbog kaznenih djela utaje, ucjene u pokušaju te kaznenog djela nedozvoljene uporabe autorskog djela ili izvedbe umjetnika izvođača. Muškarci su dobili prijevremene rehabilitacije.

Za kaznena djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa pomilovano je sedam muškaraca i jedna ženska osoba. Njih sedam pomilovano je zbog kaznenog djela izazivanja prometne nesreće, dok je jedna osoba pomilovana zbog teškog djela protiv opće sigurnosti. Potonjem se umanjila izrečena kazna zatvora, dok su za kaznena djela izazivanja prometnih nesreća dvojica dobili prijevremenu rehabilitaciju, dvojici muškaraca i

¹⁶⁴ Detaljnije vidi *Odluke o pomilovanju po molbama osuđenih osoba* (NN 33/2008, 62/2008, 81/2008, 109/2008, 125/2008, 126/2008, 145/2008).

jednoj ženskoj osobi se se umanjile izrečene kazne zatvora. Jednom muškarcu se zamjenila izrečena kazna zatvora uvjetnom osudom, a drugome se neizdržani dio kazne zatvora zamjenio uvjetnom osudom.

Za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja pomilovana su dvojica muškaraca zbog krivotvorenja novca (zamjenjuje se izrečena kazna zatvora uvjetnom osudom) i kaznenog djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju (umanjuje se izrečena kazna zatvora).

Iz 23. glave pomilovana su trojica muškaraca, dvojica zbog krivotvorenja isprave a jedan zbog kaznenog djela krivotvorenja službene isprave.

Deset pomilovanja dato je zbog počinjenih kaznenih djela protiv službene dužnosti. zbog kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti pomilovano je sedam muškaraca i dvije ženske osobe, a jedna ženska osoba pomilovana je zbog kaznenog djela pronevjere.

Tablica 7. Prikaz pomilovanja po glavama u 2008. godini

Pomilovana kaznena djela po glavama 2008.g.	Broj pomilovanja	Spol
GLAVA DESETA (X.) KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA	17	14m 3ž
GLAVA JEDANAESTA (XI.) KAZNENA DJELA PROTIV SLOBODE I PRAVA ČOVJEKA I GRAĐANINA	0	0
GLAVA TRINAESTA (XIII.) KAZNENA DJELA PROTIV VRIJEDNOSTI ZAŠTIĆENIH MEĐUNARODNIM PRAVOM	3	3m
GLAVA ČETRANAESTA (XIV.) KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE I SPOLNOG ĆUDOREĐA	0	0
GLAVA ŠESNAESTA (XVI.) KAZNENA DJELA PROTIV BRAKA, OBITELJI I MLADEŽI	1	1m
GLAVA SEDAMNAESTA (XVII.) KAZNENA DJELA PROTIV IMOVINE	5	3m 2ž
GLAVA DEVETNAESTA (XIX.) KAZNENA DJELA PROTIV OKOLIŠA	0	0
GLAVA DVADESETA (XX.) KAZNENA DJELA PROTIV OPĆE SIGURNOSTI LJUDI I IMOVINE I SIGURNOSTI PROMETA	8	7m 1ž
GLAVA DVADESETIPRVA (XXI.) KAZNENA DJELA PROTIV SIGURNOSTI PLATNOG PROMETA I POSLOVANJA	2	2m
GLAVA DVADESETITREĆA (XXIII.) KAZNENA DJELA PROTIV VJERODOSTOJNOSTI ISPRAVA	3	3m
GLAVA DVADESETIČETVRTA (XXIV.) KAZNENA DJELA PROTIV JAVNOG REDA	0	0
GLAVA DVADESETIPETA (XXV.) KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI	10	7m 3ž

8.3. 2009. GODINA

Iduće godine predsjednik Mesić je itekako povećao broj pomilovanja. Od broja 49 prijašnje godine, 2009. godine pomilovano je 82 osuđenika, 13 žena i 69 muškaraca.¹⁶⁵

Tablica 8. Prikaz pomilovanja po spolu u 2009. godini

Pomilovanje muških osoba	69
Pomilovanje ženskih osoba	13

Za počinjena kaznena djela iz desete glave pomilovano je 22 osobe. Sedam muškaraca pomilovano je nakon počinjenja ubojstva, jedan muškarac zbog teškog ubojstva (umanjila mu se izrečena kazna), osmorica su dobila pomilovanje zbog pokušaja ubojstva, trojica zbog nanošenja teških tjelesnih ozljeda. Dvije žene pomilovane su zbog ubojstva u pokušaju, a jedna zbog počinjenog čedomorstva.

Nakon počinjenih kaznenih djela prijetnje (jedanaesta glava) pomilovani su jedan muškarac i jedna žena. Oboje su prijevremeno rehabilitirani.

Osam ljudi pomilovano je nakon počinjenja kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. Tri žene su pomilovane zbog zlouporabe opojnih droga, kao što su i četiri muškarca, dok je jedan muškarac pomilovan nakon počinjenja ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz 122. članka OKZRH.

Iz četrnaeste glave pomilovana je jedna muška osoba nakon počinjena kaznenog djela spolnog odnošaja s djetetom (izrečena kazna zatvora zamijenjena mu je uvjetnom osudom), dok za kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži je također jedan muškarac dobio zamjenu izrečene kazne zatvora uvjetnom osudom nakon počinjenja kaznenog djela povrede dužnosti uzdržavanja.

Za kaznena djela protiv imovine pomilovana su trinaestorica muškaraca. Njih četvorica nakon počinjenja krađe, dvojica zbog razbojništva, dvojica zbog prijevare te jedan zbog prijevare u pokušaju. Jedan muškarac pomilovan je nakon počinjenja razbojničke krađe, te još trojica zbog oduzimanja tuđe pokretne stvari, uništenja i otuđenja tuđe stvari i kaznenog djela nedozvoljene uporabe autorskog djela ili izvedbe umjetnika izvođača.

Iz devetnaeste glave jednoj muškoj osobi je izrečena kazna zatvora zamijenjena uvjetnom osudom zbog protuzakonitog ribolova.

¹⁶⁵ Detaljnije vidi *Odluke o pomilovanju po molbama osuđenih osoba* (NN 22/2009, 55/2009, 114/2009, 146/2009, 152/2009, 156/2009, 2/2010).

Nakon počinjenih kaznenih djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa pomilovana su deseterica muškaraca: sedmorica zbog izazivanja prometne nesreće, trojica zbog dovođenja u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom.

Iz 21. glave pomilovana su sedmorica muškaraca nakon počinjenih kaznenih djela nedozvoljene trgovine, krivotvorenja novca (2 muškarca), izbjegavanja carinskog nadzora (2 muškarca) te zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju (2 muškarca).

Nakon počinjenih kaznenih djela krivotvorenja isprave (kaznena djela protiv vjerodostojnosti isprava) pomilovani su četvorica muškaraca i jedna ženska osoba.

Konačno, zbog kaznenih djela protiv službene dužnosti dano je dvanaest pomilovanja. Pet žena i tri muškarca pomilovano je zbog zlouporabe položaja i ovlasti, dok su još četvorica muškaraca dobili pomilovanja nakon počinjenja kaznenih djela pronevjere.

Tablica 9. Prikaz pomilovanja po glavama u 2009. godini

Pomilovana kaznena djela po glavama 2009.g.	Broj pomilovanja	Spol
GLAVA DESETA (X.) KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA	22	19m 3ž
GLAVA JEDANAESTA (XI.) KAZNENA DJELA PROTIV SLOBODE I PRAVA ČOVJEKA I GRAĐANINA	2	1m 1ž
GLAVA TRINAESTA (XIII.) KAZNENA DJELA PROTIV VRIJEDNOSTI ZAŠTIĆENIH MEĐUNARODNIM PRAVOM	8	5m 3ž
GLAVA ČETRANAESTA (XIV.) KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE I SPOLNOG ĆUDOREĐA	1	1m
GLAVA ŠESNAESTA (XVI.) KAZNENA DJELA PROTIV BRAKA, OBITELJI I MLADEŽI	1	1m
GLAVA SEDAMNAESTA (XVII.) KAZNENA DJELA PROTIV IMOVINE	13	13m
GLAVA DEVETNAESTA (XIX.) KAZNENA DJELA PROTIV OKOLIŠA	1	1m
GLAVA DVADESETA (XX.) KAZNENA DJELA PROTIV OPĆE SIGURNOSTI LJUDI I IMOVINE I SIGURNOSTI PROMETA	10	10m
GLAVA DVADESETIPRVA (XXI.) KAZNENA DJELA PROTIV SIGURNOSTI PLATNOG PROMETA I POSLOVANJA	7	7m
GLAVA DVADESETITREĆA (XXIII.) KAZNENA DJELA PROTIV VJERODOSTOJNOSTI ISPRAVA	5	4m 1ž
GLAVA DVADESETIČETVRTA (XXIV.) KAZNENA DJELA PROTIV JAVNOG REDA	0	0
GLAVA DVADESETIPETA (XXV.) KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI	12	7m 5ž

8.4. 2010. GODINA

Predsjednik Mesić je u posljednjoj godini predsjedničkog mandata pomilovao trinaest muških osoba. Iz desete glave dvojica muškaraca pomilovana su nakon počinjenja ubojstva (umanjila se izrečena kazna zatvora) i pokušaja ubojstva (izrečena kazna zatvora se zamijenila uvjetnom osudom).¹⁶⁶

Zbog kaznenog djela prijetnje iz jedanaeste glave pomilovana je jedna osoba (prijevremena rehabilitacija). Dvojica muškaraca pomilovana su nakon zlouporabe opojnih droga (neizdržani dio kazne zatvora se zamijenio uvjetnom osudom i izrečena kazna zatvora se zamijenila uvjetnom osudom). Također iz trinaeste¹⁶⁷ glave je pomilovana osoba zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv ratnih zarobljenika iz čl. 144. preuzetog KZ SFRJ i ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. st. 1. preuzetog KZ SFRJ.

Jedan muškarac je prijevremeno rehabilitiran zbog počinjenja kaznenog djela povrede dužnosti uzdržavanja (kazneno djelo protiv braka, obitelji i mladeži).

Nakon počinjenja kaznenih djela prijevare (kaznena djela protiv imovine), jedna osoba se oslobodila neizdržanog djela izrečene kazne zatvora, dok je strancu ukinuta sigurnosna mjera protjerivanja stranca iz zemlje.

Dvije osobe pomilovane su nakon počinjenja prijevera u gospodarskom poslovanju (jedna zbog počinjenog djela, druga zbog pomaganja u zlouporabi ovlasti u gospodarskom poslovanju). Jedna osoba pomilovana je zbog kaznenog djela krivotvorenja isprave (23. glava), a jedan muškarac zbog zlouporabe položaja i ovlasti (kazneno djelo protiv službene dužnosti).

Tablica 10. Prikaz pomilovanja po spolu u 2010. godini

	UKUPNO	MESIĆ	JOSIPOVIĆ
Pomilovanje muških osoba	23	13	10
Pomilovanje ženskih osoba	7	0	7

¹⁶⁶ Detaljnije vidi *Odluke o pomilovanju po molbama osuđenih osoba* (NN 25/2010).

¹⁶⁷ Iako je iz starijeg kaznenog zakona, po biću i nazivu kaznenog djela logično je da spada pod navedenu glavu.

Predsjednik Josipović u svojoj prvoj godini kao predsjednik pomilovao je sedamnaest osoba. Zanimljivo je što predsjednik Josipović u prvoj godini nije pomilovao niti jednu osobu koja je počinila kazneno djelo iz desete glave, primarno se orijentirajući prema počiniteljima kaznenih djela zlouporabe opojnih droga iz trinaeste glave.¹⁶⁸

Čak pet osoba (tri žene i dva muškarca) pomilovano je zbog tog kaznenog djela, što iznosi gotovo 30% svih pomilovanja te godine.

Ženskom počinitelju kaznenog djela pomaganja u spolnom odnošaju s djetetom izrečena kazna zatvora se zamijenila uvjetnom osudom, dok je zbog povrede dužnosti uzdržavanja dana prijevremena rehabilitacija muškoj osobi.

Počinitelje kaznenih djela protiv imovine predsjednik Josipović je pomilovao tako što je zbog kaznenog djela nedozvoljene uporabe autorskog djela ili izvedbe umjetnika izvođača muškoj osobi dao prijevremenu rehabilitaciju, počinitelju razbojništva je neizdržani dio izrečene kazne zatvora zamijenio uvjetnom osudom.

Istu vrstu pomilovanja dobila je i ženska osoba zbog teške krađe, kao i ženska osoba za počinjeno kazneno djelo izazivanja prometne nesreće (dvadesetiprva glava).

Prvo pomilovanje za kazneno djelo protiv pravosuđa dano je muškoj osobi tako što se izrečena kazna zatvora zamijenila uvjetnom osudom.

Za kaznena djela iz dvadesetičetvrte glave pomilovana su dva muškarca i jedna ženska osoba: prijevremene rehabilitacije za muškarca i ženu zbog kaznenog djela krivotvorenja isprave, dok se jednom muškarcu zbog izradbe, nabavljanja, posjedovanja, prodaje ili davanja na uporabu sredstava za krivotvorenje isprave neizdržani dio kazne zatvora zamijenio uvjetnom osudom.

Nakon počinjenja kaznenih djela zlouporabe položaja i ovlasti pomilovana su dva muškarca tako što su obojici neizdržani dijelovi izrečene kazne zatvora zamijenjeni uvjetnom osudom.

¹⁶⁸ Detaljnije vidi *Odluke o pomilovanju po molbama osuđenih osoba* (NN 106/2010, 132/2010, 34/2011).

Tablica 11. Prikaz pomilovanja po glavama u 2010. godini

Pomilovana kaznena djela po glavama 2010.g.	Broj pomilovanja	Spol
GLAVA DESETA (X.) KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA	2 Mesić	2m
GLAVA JEDANAESTA (XI.) KAZNENA DJELA PROTIV SLOBODE I PRAVA ČOVJEKA I GRAĐANINA	1 Mesić	1m
GLAVA TRINAESTA (XIII.) KAZNENA DJELA PROTIV VRIJEDNOSTI ZAŠTIĆENIH MEĐUNARODNIM PRAVOM	8(3 Mesić 5 Josipović)	5m 3ž
GLAVA ČETRANAESTA (XIV.) KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE I SPOLNOG ČUDOREĐA	1 Josipović	1ž
GLAVA ŠESNAESTA (XVI.) KAZNENA DJELA PROTIV BRAKA, OBITELJI I MLADEŽI	2(1 Mesić 1 Josipović)	2m
GLAVA SEDAMNAESTA (XVII.) KAZNENA DJELA PROTIV IMOVINE	5(2 Mesić 3 Josipović)	4m 1ž
GLAVA DEVETNAESTA (XIX.) KAZNENA DJELA PROTIV OKOLIŠA	0	0
GLAVA DVADESETA (XX.) KAZNENA DJELA PROTIV OPĆE SIGURNOSTI LJUDI I IMOVINE I SIGURNOSTI PROMETA	1 Josipović	1ž
GLAVA DVADESETIPRVA (XXI.) KAZNENA DJELA PROTIV SIGURNOSTI PLATNOG PROMETA I POSLOVANJA	2 Mesić	2m
GLAVA DVADESETIDRUGA (XXII.) KAZNENA DJELA PROTIV PRAVOSUĐA	1 Josipović	1m
GLAVA DVADESETITREĆA (XXIII.) KAZNENA DJELA PROTIV VJERODOSTOJNOSTI ISPRAVA	4(1 Mesić 3 Josipović)	3m 1ž
GLAVA DVADESETIPETA (XXV.) KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI	3(1 Mesić 2 Josipović)	3m

8.5. 2011. GODINA

Tokom cijele godine predsjednik Josipović je rijetko pomilovao osuđenike. Tek njih četrnaest dobilo je pomilovanje, od toga trinaest muškaraca i jedna žena.¹⁶⁹

Tablica 12. Prikaz pomilovanja po spolu u 2011. godini

Pomilovanje muških osoba	13
Pomilovanje ženskih osoba	1

Za kazneno djelo tjelesne ozljede muška osoba pomilovana je prijevremenom rehabilitacijom, kao što je i muškarac nakon počinjenog djela zlouporabe opojnih droga. Iz glave kaznenih djela protiv imovine osuđenici za kaznena djela krađe i nedozvoljene uporabe autorskog djela ili izvedbe umjetnika izvođača su također dobili prijevremenu rehabilitaciju. Osuđenici za kaznena djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa pomilovani su na sljedeći način: dvojica muškaraca počinitelja kaznenih djela protiv opće sigurnosti tako što je jednoj osobi neizdržani dio kazne zamijenjen uvjetnom osudom, a drugoj se izrečena kazna ublažila, dok su muška i ženska osoba počinitelji kaznenih djela izazivanja prometne nesreće dane prijevremene rehabilitacije.

Zbog počinjenih kaznenih djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja dvojica muškaraca su pomilovana. Jednom se nakon zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju umanjila izrečena kazna zatvora, a drugome koji je izbjegavao carinski nadzor dana je prijevremena rehabilitacija.

Dva osuđenika na kaznena djela protiv javnog reda (kazneno djelo protupravne naplate i kazneno djelo nedozvoljenog posjedovanja oružja i eksplozivnih tvari) dobila su prijevremenu rehabilitaciju.

Izrečena kazna zatvora zamjenila se uvjetnom osudom počinitelju kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti (25. glava), dok se jednoj osobi ukinula sigurnosna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom.

¹⁶⁹ Detaljnije vidi *Odluke o pomilovanju po molbama osuđenih osoba* (NN 127/2011).

Tablica 13. Prikaz pomilovanja po glavama u 2011. godini

Pomilovana kaznena djela po glavama 2011.g.	Broj pomilovanja	Spol
GLAVA DESETA (X.) KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA	1	1m
GLAVA JEDANAESTA (XI.) KAZNENA DJELA PROTIV SLOBODE I PRAVA ČOVJEKA I GRAĐANINA	0	0
GLAVA TRINAESTA (XIII.) KAZNENA DJELA PROTIV VRIJEDNOSTI ZAŠTIĆENIH MEĐUNARODNIM PRAVOM	1	1m
GLAVA ČETRANAESTA (XIV.) KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE I SPOLNOG ČUDOREĐA	0	0
GLAVA ŠESNAESTA (XVI.) KAZNENA DJELA PROTIV BRAKA, OBITELJI I MLADEŽI	0	0
GLAVA SEDAMNAESTA (XVII.) KAZNENA DJELA PROTIV IMOVINE	2	2m
GLAVA DEVETNAESTA (XIX.) KAZNENA DJELA PROTIV OKOLIŠA	0	0
GLAVA DVADESETA (XX.) KAZNENA DJELA PROTIV OPĆE SIGURNOSTI LJUDI I IMOVINE I SIGURNOSTI PROMETA	4	3m 1ž
GLAVA DVADESETIPRVA (XXI.) KAZNENA DJELA PROTIV SIGURNOSTI PLATNOG PROMETA I POSLOVANJA	2	2m
GLAVA DVADESETITREĆA (XXIII.) KAZNENA DJELA PROTIV VJERODOSTOJNOSTI ISPRAVA	0	0
GLAVA DVADESETIČETVRTA (XXIV.) KAZNENA DJELA PROTIV JAVNOG REDA	2	2m
GLAVA DVADESETIPETA (XXV.) KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI	1	1m
UKINUTA SIGURNOSNA MJERA	1	1m

8.6. 2012. GODINA

U 2012. godini predsjednik Josipović pomilovao je 27 osoba, 23 muške osobe i 4 ženske. Ove godine predsjednik je uveo praksu pomilovanja osoba zbog počinjenih kaznenih djela pokušaja ubojstva, pokušaja ubojstva na mah te ubojstva u prekoračenju granica nužne obrane, za što su pomilovana tri muškarca.¹⁷⁰

Tablica 14. Prikaz pomilovanja po spolu u 2012. godini

Pomilovanje muških osoba	23
Pomilovanje ženskih osoba	4

Za počinjena kaznena djela iz jedanaeste glave pomilovan je jedan muškarac zbog prijetnje i jedna žena zbog kaznenog djela pomaganja pri zlouporabi izbornog prava.

Predsjednik Josipović nastavio je praksu pomilovanja osoba koje su počinile kaznena djela zlouporabe opojnih droga te je ove godine zbog tog kaznenog djela pomilovano petoro muškaraca.

Počinitelj kaznenog djela sprječavanja i neizvršenja mjera za zaštitu djeteta i maloljetne osobe (šesnaesta glava) žena je prijevremeno rehabilitirana.

Osuđenike koji su pomilovani nakon počinjenja kaznenih djela protiv imovine bilo je tri: dva muškarca zbog teške krađe i jedna žena zbog prijevare.

Oba počinitelja kaznenih djela izazivanja prometne nesreće su prijevremeno rehabilitirani, dok je jednom počinitelju prijevare u gospodarskom poslovanju (kazneno djelo protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja) umanjena izrečena kazna zatvora, a drugome se izrečena kazna zatvora zamjenila uvjetnom osudom. Iz iste glave muškarci osuđenici zbog kaznenih djela krivotvorenja novca i izbjegavanja carinskog nadzora su prijevremeno rehabilitirani.

Počinitelj kaznenog djela izigravanja zabrane iz sigurnosnih mjera i pravnih posljedica osude (kazneno djelo protiv pravosuđa) je prijevremeno rehabilitiran kao i osuđenik zbog kaznenog djela napada na službenu osobu (kazneno djelo protiv javnog reda). Tri muškarca i

¹⁷⁰ Vidi *Odluke o pomilovanju po molbama osuđenih osoba* (NN 80/2012).

jedna ženska osuđenica pomilovani su nakon počinjenja kaznenog djela krivotvorenja isprave iz dvadesetitreće glave. Svi su prijevremeno rehabilitirani. Konačno, muškarac je prijevremeno rehabilitiran zbog kaznenog djela iz čl. 33. st. 1. Zakona o energiji.^{171,172}

Tablica 15. Prikaz pomilovanja po glavama u 2012. godini

Pomilovana kaznena djela po glavama 2012.g.	Broj pomilovanja	Spol
GLAVA DESETA (X.) KAZNENA DJELA PROTIV ŽIVOTA I TIJELA	3	3m
GLAVA JEDANAESTA (XI.) KAZNENA DJELA PROTIV SLOBODE I PRAVA ČOVJEKA I GRAĐANINA	2	1m 1ž
GLAVA TRINAESTA (XIII.) KAZNENA DJELA PROTIV VRIJEDNOSTI ZAŠTIĆENIH MEĐUNARODNIM PRAVOM	5	5m
GLAVA ČETRANAESTA (XIV.) KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE I SPOLNOG ĆUDOREĐA	0	
GLAVA ŠESNAESTA (XVI.) KAZNENA DJELA PROTIV BRAKA, OBITELJI I MLADEŽI	1	1ž
GLAVA SEDAMNAESTA (XVII.) KAZNENA DJELA PROTIV IMOVINE	3	2m 1ž
GLAVA DEVETNAESTA (XIX.) KAZNENA DJELA PROTIV OKOLIŠA	0	0
GLAVA DVADESETA (XX.) KAZNENA DJELA PROTIV OPĆE SIGURNOSTI LJUDI I IMOVINE I SIGURNOSTI PROMETA	2	2m
GLAVA DVADESETIPRVA (XXI.) KAZNENA DJELA PROTIV SIGURNOSTI PLATNOG PROMETA I POSLOVANJA	4	4m
GLAVA DVADESETIDRUGA (XXII.) KAZNENA DJELA PROTIV PRAVOSUĐA	1	1m
GLAVA DVADESETITREĆA (XXIII.) KAZNENA DJELA PROTIV VJERODOSTOJNOSTI ISPRAVA	4	3m 1ž
GLAVA DVADESETIČETVRTA (XXIV.) KAZNENA DJELA PROTIV JAVNOG REDA	1	1m
GLAVA DVADESETIPETA (XXV.) KAZNENA DJELA PROTIV SLUŽBENE DUŽNOSTI	0	0
POVREDA ZAKONA O ENERGIJI	1	1m

¹⁷¹ Zakon o energiji (Narodne novine, 120/12).

¹⁷² U 2013. godini nije objavljena niti jedna odluka o pomilovanju u Narodnim novinama.

9. RASPRAVA

Prema rezultatima istraživanja *supra* vidljive su velike razlike u odlukama o pomilovanjima kroz šestogodišnje razdoblje. Očita je tendencija prema balansiranju pomilovanja kao instituta kojim se tek u rijetkim slučajevima daje oprost za počinjeno kazneno djelo, s time da se za najteža kaznena djela u pravilu ne daju pomilovanja. Sam broj pomilovanja u drastičnome je padu od početka primjenjivanja pomilovanja pa do trenutne situacije.

Prema dostupnim podacima predsjednik Tuđman pomilovao je 1357 osuđenika, što je poprilično velik broj koji ugrožava kvalitetu i važnost instituta. Predsjednik Mesić je u prve dvije godine kao predsjednik pomilovao gotovo 300 ljudi čime je nastavio praksu velikog broja pomilovanja. Zabrinjavajući je i podatak da je u te dvije godine prihvaćeno čak 42% svih predanih molbi za pomilovanje. Taj se običaj promjenio na bolje već 2003. godine kada je usvojeno 13% svih molbi te je postotak prihvaćenih molbi za pomilovanje oscilirao od 10% do 16% kroz naredne godine.¹⁷³

Mesić je svojim odlukama pokazao izuzetnu sklonost pomilovati osuđenike koji su počinili kaznena djela protiv života i tijela, njih čak 55 od 179 ukupno, što je 31% svih pomilovanja u periodu koji je detaljno istraživano u ovome radu. Osuđenike zbog kaznenih djela iz sedamnaeste glave (kaznena djela protiv imovine) pomilovao je 29 puta (16,2%), počinitelje djela protiv službene dužnosti 27 puta (15%) i počinitelje kaznenih djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa 22 puta (12,2%). Petnaest osuđenika za kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom je dobilo pomilovanje (8,4%).

S druge strane, predsjednik Josipović u prvoj godini prihvatio je samo 8% molbi te time postavio temelje racionalnijeg korištenja instituta pomilovanja,¹⁷⁴ kao što je i prethodno najavio u svojoj predsjedničkoj kampaniji.¹⁷⁵ Osim toga, u usporedbi sa pomilovanjima predsjednika Mesića, promjenio je praksu velikog broja umanjenja kazne zatvora osuđenima koja je kod predsjednika Mesića bila na visokih 51,9% svih datih pomilovanja. Predsjednik Josipović je tek 9 puta umanjio kaznu zatvora od svojih 58 ukupnih pomilovanja (15,5%). Josipović je od svojih ukupno 58 pomilovanja samo četiri puta pomilovao počinitelje

¹⁷³ Vidi str. 33.

¹⁷⁴ Vidi str. 34.

¹⁷⁵ Vidi str. 51.

kaznenih djela protiv života i tijela (7%). Nadalje, za kaznena djela protiv imovine odlukom je pomilovao u 8 slučajeva (14%), a posebna razlika prema Mesićevim odlukama vidi se po brojcima od 19% (jedanaest od 58) sveukupnih pomilovanja danim osuđenima za kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. Predsjednik Josipović je najviše puta pomilovao počinitelje tih kaznenih djela.

Tablica 16. *Usporedba pomilovanja predsjednika Mesića i predsjednika Josipovića po broju pomilovanja za pet glava kaznenih djela*

Kazneno djelo iz glave	Stjepan Mesić (ukupno 179)	Ivo Josipović (ukupno 58)
Glava X (život i tijelo)	55 (31%)	4 (7%)
Glava XIII (vrijednosti zaštićene međunarodnim pravom)	15 (8,4%)	11 (19%)
Glava XVII (imovina)	29 (16,2%)	8 (14%)
Glava XX (opća sigurnost ljudi i imovine i sigurnost prometa)	22 (12,2%)	7 (12,1%)
Glava XXV (službena dužnost)	27 (15%)	3 (5,1%)

Posebnu vrijednost istraživanju daje prikaz odnosa javnosti prema odlukama o pomilovanjima. Medijsko praćenje odluka pomilovanja počelo je početkom prvog predsjedničkog mandata Stjepana Mesića. Prvu javnu kritiku doživio je već 2001. godine, kada je pomilovao trojicu splitskih dilera. Bez obrazloženja tog čina predsjednik i njegova Komisija kritizirani su ne samo od strane građana nego i sudbenih tijela te samog Ministarstva pravosuđa.¹⁷⁶ Sljedeći medijski osuđen slučaj pomilovanja je pomilovanje osuđenika koji je izvršavao kaznu zatvora zbog niza razbojništava i oružanih pljački.¹⁷⁷ Senzacionalistički naslov: Mesić pomilovao Antuna Lovika, koji je nakon toga opljačkao Inin kombi prikazao je slabosti akta pomilovanja i određene sumnje u stručni rad Komisije za pomilovanja i predsjednika Mesića. Osuđenom Loviku već umanjena kazna zatvora umanjila se dodatno

¹⁷⁶ <http://www.slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/83222/Default.aspx> 25.03.2013.

¹⁷⁷ <http://www.media.ba/bs/istrazivacko-novinarstvo-novinarstvo-novinarstvo/mesic-pomilovao-antuna-lovika-koji-je-nakon-toga> 25.03.2013.

predsjedničkim pomilovanjem, nakon kojeg je osuđeni počinio novo kazneno djelo i tako posredno utjecao na loš stav građana o institutu pomilovanja.

2006. godine Mesić pomilovao je Zdravka Jovanovića koji je pravomoćno osuđen na zatvorsku kaznu od šest godina zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva u Baranji, odluka koja je dovela do novog uznemiravanja javnosti.¹⁷⁸ Medijska reakcija na ovo pomilovanje najviše je upućivala na potrebu obrazloženja odluke. Mediji su zahtjevali objašnjenje Mesića i Komisije iz moralnih i političkih razloga, bez obzira na to što se, zakonski gledano, obrazloženje ne mora dati.

Događala su se i pomilovanja koja su u javnosti dočekana pozitivno. Primjer takve odluke vidimo u odbijanju pomilovanja Ivana Primorca, koji je 2002. godine osuđen na kaznu zatvora zbog izazivanja prometne nesreće sa smrtnom posljedicom.¹⁷⁹ Njegov zahtjev za pomilovanjem odbijen je što je u javnosti pokazalo predsjednikovo moralno suosjećanje sa žrtvama i racionalno odlučivanje. U slučaju Ane Magaš iz 2008. godine, koja je usmrtila muža u nužnoj obrani, institut pomilovanja pokazao je svoju pravu svrhu. Ani Magaš ublažila se kazna zatvora zbog činjenica „da za ista djela kazne nigdje nisu prelazile dvije i pol godine zatvora, a nema ni pretpostavke da bi Ana Magaš isto djelo mogla ponoviti.“¹⁸⁰ Komisija i predsjednik Mesić su ovim pomilovanjem potvrdili svrhu pomilovanja kao instituta kojim predsjednik, kao posljednja instanca, može promijeniti pravomoćne sudske presude u skladu s načelom svrhovitosti kažnjavanja. Sličan pozitivan primjer dogodio se i u slučaju osuđenice iz Rijeke „kada je Mesić pomilovao Riječanku koja je zbog krijumčarenja marihuane bila osuđena na osam mjeseci zatvora. Odlazak u zatvor značio je da svojeg 18-mjesečnog sina mora ostaviti udomiteljima, budući da mu je i otac bio u zatvoru“.¹⁸¹

Nakon toga u medijima su sa velikim zanimanjem praćena politička pomilovanja te pomilovanja predsjednikovih bivših suradnika. Početkom 2009. godine pomilovan je član HNS-a Marko Pušić, za kojeg se u medijima isticalo da je bivši stranački kolega tadašnjeg predsjednika. Pušić je osuđen zbog gospodarskog kriminala, kao i direktor Županijskih cesta Požeško-slavonske županije Milan Ivanko koji je također pomilovan. Odnos javnosti prema toj odluci vidljiv je iz novinskog citata: „Iako predsjednik Stjepan Mesić često kritizira korupciju u hrvatskom društvu, to ga ipak nije spriječilo da pomiluje dvojicu osuđenih za

¹⁷⁸ <http://www.jutarnji.hr/mesic-pomilovao-srbina-optuzenog-za-ratni-zlocin/12059/> 25.03.2013.

¹⁷⁹ <http://www.jutarnji.hr/nema-pomilovanja-za-smrt-dviju-djevojaka/19348/> 25.03.2013.

¹⁸⁰ <http://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/predsjednik-mesic-pomilovao-anu-magas.html> 25.03.2013.

¹⁸¹ <http://www.vecernji.hr/vijesti/predsjednicki-akt-milosti-svaki-se-treci-pomilovani-vratio-zlocinu-clanak-68668> 25.03.2013.

gospodarski kriminal što je izazvalo burne reakcije javnosti“.¹⁸² Pomilovanje Mile Crnjaka 2009. godine oštro je dočekano u javnosti. Naime, predsjednik Mesić je skratio kaznu zatvora za šest mjeseci ubojici koji je s ukupno pedesetijednim udarcem u glavu usmrtio mladića. Ta odluka je kritički prihvaćena u medijima i dovela je u pitanje kvalitetu postupka u kojem se donosi pomilovanje.¹⁸³

Političku stranu pomilovanja vidimo u slučajevima Siniše Rimca i Hrvoja Petrača. „Zatvorska kazna smanjena je Siniši Rimcu (36), bivšem pripadniku rezervnog sastava MUP-a, koji je bio osuđen na osam godina zatvora za ubojstva u Pakračkoj poljani i koji je, kako je to nedvojbeno ustanovio Vrhovni sud, osobno sudjelovao u likvidacijama srpskih civila krajem 1991. godine. Kazna mu je smanjena za godinu dana“.¹⁸⁴ Josip Tadić, tadašnji predsjednik Republike Srbije, u svojim medijskim nastupima izrazito osudio ovu odluku: „Ta odluka je još jedna u nizu, među koje spada i današnji posjet Prištini, kojima Mesić na vrlo učinkovit način kvvari odnose sa Srbijom ostavljajući ozbiljan i nepotreban teret svom nasljedniku“¹⁸⁵ Svoje viđenje dao je i sadašnji predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović, koji je tada bio kandidat za predsjednički mandat. Istaknuo je da Rimcu ne bi dao pomilovanje, a njegov komentar na pomilovanje je bio: „U pravilu, neću davati pomilovanje za slučajeve teških kaznenih djela poput ubojstava, silovanja, ratnih zločina ili kaznenih djela organiziranog kriminala“.¹⁸⁶ Osim izjava političkih funkcionara na internetskim portalima javnost je također negativno reagirala na odluku. Mnogi građani su se zgražali i isticali da bi se ubojici djevojčice u najmanju ruku kazna zatvora trebala povećati. Osim toga bili su česti komentari da Komisija i predsjednik Mesić nemaju osjećaja za patnje obitelji ubijene djevojčice te da je sam institut pomilovanja politički bez osjećaja za pravednost.

Konačno, odbijanje pomilovanja Hrvoju Petraču daljnji je pokazatelj slabosti instituta pomilovanja. Petrač, koji je osuđen na šest godina zatvora, nije dobio pomilovanje od strane Komisije, a odluku Komisije potvrdio je predsjednik Stjepan Mesić. Komisija je odlučila ovu odluku obrazložiti zbog medijskog pritiska i zanimanja javnosti. Odluka je za medije valjano

¹⁸² <http://www.nacional.hr/clanak/54399/borba-s-korupcijom-mesic-pomilovao-gospodarske-kriminalce> 25.03.2013.

¹⁸³ <http://www.jutarnji.hr/-mesic-pomilovao-brutalnog-ubojicu-mog-sina-/198203/> 25.03.2013.

¹⁸⁴ <http://www.jutarnji.hr/mesic-pomilovao-ubojicu-rimca-iz-pakracke-poljane/463616/> 25.03.2013.

¹⁸⁵ <http://www.vecernji.hr/vijesti/tadic-pomilovanje-s-rimca-mesiceva-je-anticivilizacijska-gesta-clanak-76573> 25.03.2013.

¹⁸⁶ <http://izbori.tportal.hr/arhiva/izbori/50678/Josipovic-nema-milosti-za-Rimca-Bandic-neodreden.html> 25.03.2013.

obrazložena,¹⁸⁷ ali nova slabost instituta izašla je posredno na vidjelo. Mediji su nagađali da je do odbijanja molbe došlo zbog pritiska Vlade i Ministarstva pravosuđa.¹⁸⁸ Odluke o pomilovanju do tada nisu bile ugrožene utjecajem drugih državnih tijela, čak naprotiv Mesić je donio odluku u pomilovanju trojice splitskih dilera unatoč javnom protivljenju državnih dužnosnika, no zbog medijskih nagađanja o presudnom utjecaju pritiska od strane Ministarstva institut pomilovanja pretrpio je još jednu negativnu javnu kritiku.

¹⁸⁷ Poblje o tome <http://www.vecernji.hr/vijesti/komisija-odbila-pomilovati-hrvoja-petraca-clanak-68924> 25.03.2013.

¹⁸⁸ <http://www.jutarnji.hr/vlada-se-protivi-pomilovanju-hrvoja-petraca-/393713/> 25.03.2013.

10. ZAKLJUČAK

Kaznenopravni instituti amnestije i pomilovanja svakako su više od samo kaznenopravnih instituta. Oni su jedini instituti koji imaju toliko višestrukih funkcija, ne samo u vidu kaznenog prava, nego i politike, morala i vjere. Pregledom povijesnog razvoja tih instituta vidljiva je njihova važnost za održavanje mira i pravde od početaka civilizacije, a ta moć ovih instituta nikad nije bila prekinuta gotovo u svim državama svijeta. Bez sudjelovanja amnestije i pomilovanja mnogi politički trenutci bili bi puno teži i trajali bi duže. Veliki povijesni vladari znali su moć kaznenopravnih oblika milosti te su ih vješto primjenjivali i s njima odredili povijest. Primjena amnestija nakon nezavisnosti SAD-a ili kada je počeo Domovinski rat svakako je pridonijela tome da ta nasilja budu ublažena. Svoju ulogu pomilovanja su dala i kada je riječ o II. svjetskom ratu jer je Rusija tajnim pomilovanjima doprinjela bržem razvoju svoje vojske i tvornica. Institutima amnestije i pomilovanja u prvom planu štiti se načelo zaštite društva – samozaštite.

Međutim, akti milosti često su bili izloženi opravdanim kritikama. Ovlasti pomilovanja i amnestije oduvijek su bili predmetom oštih kritika i rasprava. Već je Beccaria jasno isticao da pomilovanje poništava preventivni utjecaj prava: „Ako se ljudima pokaže da se zločini mogu i oprostiti i da kazna nije nužna posljedica zločina, onda se u njih pobuđuje nada u nekažnjivost i sugerira im se misao da je, kad je već moguć oprost, kažnjavanje prije čin sile negoli pravde.“¹⁸⁹ Iako se Beccaria slagao da su instituti oprosta nužni zbog okrutnih zakona tadašnjeg vremena, on smatra da milost mora biti vrlina zakonodavca, a ne poglavara države.

Zbog izuzetne pravne moći ovih instituta kojom modificiraju sudske odluke često se prigovara da se njima narušava načelo podjele vlasti. Nadalje, kritičari ustanove pomilovanja navode da se aktima milosti povređuje načelo jednakosti i da se njima čini diskriminacija. Ipak, taj argument je pobijen jer je sudski sustav kroz povijest poboljšan i elastičniji te se može lakše postići potpuna individualizacija kažnjavanja, već prije pomilovanja. Sljedeći argument protiv instituta milosti je vezan za njegovi primjenu i slabu kontrolu javnosti što može dovesti do zlouporabe i proizvoljnoj prirodi tih instituta. „Premda se pomilovanje nedvojbeno primjenjuje u dobroj namjeri – *bona fide*, ne postoje razlozi zbog čega bi se ono primjenjivalo bez brige o pravilnim motivima koji bi ga kontrolirali i o pravilnim funkcijama

¹⁸⁹ Beccaria, C., *O zločinima i kaznama*, Split, Logos, preveo A. Cvitanić, 1984. g., str. 131.-132.

kojima je namijenjeno služiti.¹⁹⁰ Povijesno gledajući, to se može argumentirati jer postoje potvrde o tome da se u Engleskoj pomilovanje moglo kupiti novcem što je apsolutno uništavalo svrhu instituta milosti.

Pomilovanje samo po sebi služi ispravljanju pogrešaka sudbene vlasti od strane predsjednika. Iako se može tvrditi da je pomilovanje neograničena vlast, a amnestija također može pasti pod ovlast dominantne stranke u zakonodavnom tijelu, u Hrvatskoj se pobijanju ovih argumenata priskočilo na način da se od 2003. sve odluke o pomilovanjima moraju objavljivati u Narodnim novinama što je pridonjelo kontroli pomilovanja od strane javnosti i medija te da više nema vanjskog razloga za donošenje amnestija kao što je rat. U Republici Hrvatskoj postoji problem neograničene autonomije predsjednika pri odlučivanju o prihvaćanju ili odbijanju molbi za pomilovanje. Jednako loša strana akta pomilovanja jest nedostatak kontrole samog postupka odlučivanja. Ta faktična tajnost samog postupka dodatno pojačava mišljenja da se pomilovanja daju iz raznih razloga, posebice zbog toga što nije propisana dužnost obrazloženja odluke. Sve nabrojane negativne strane instituta vidljive su u pojedinim odlukama o pomilovanjima te se moraju ispraviti kako bi ovi pomilovanje steklo legitimitet u očima javnosti.¹⁹¹ Treba zakonodavnom promjenom postupka dobivanja pomilovanja ispraviti ove nedostatke prvotno tako što se trebaju propisati javnost postupka i taksativni uvjeti za dobivanje pomilovanja. Redukcijom broja danih pomilovanja vidi se tendencija prema racionalnijoj uporabi instituta. Važno bi bilo propisati obvezu obrazloženja odluka o pomilovanju tako da osuđenici kojima je molba uvažena i javnost znaju razloge zbog kojih je molba za pomilovanje prihvaćena, a i u istoj mjeri bi se trebale obrazložiti i odbijene molbe tako da osuđenici kojima je molba odbijena znaju razloge odbijanja.

Funkcije akta pomilovanja su izuzetno značajane u modernim pravnim sustavima.¹⁹² Bez pomilovanja u svijetu bi se teže uspostavljao društveni mir i osjećaj pravde što bi značajno utjecalo na sve aspekte društva. Pomilovanje ispravlja antinomiju pravednosti i smisao kažnjavanja u korist društvene pravednosti. Institut pomilovanja potreban je zbog ispravljanja sudskih grešaka. Tako se pomilovanje najčešće primjenjuje kada se saznaju određene nove okolnosti ili se one promijene. Primjerice, postignut je stupanj resocijalizacije osuđenika, promijenjene su obiteljske prilike ili se ustanovilo da je osuđenik zbog mladenačke lakomislenosti počinio kazneno djelo. Iako se mnoge ove okolnosti uvelike miješaju sa

¹⁹⁰ Gray, R., *The Use and Abuse of the Pardoning Power*, *The International Review*, Vol. VII, br. 1, 1879. g., str. 499.

¹⁹¹ Vidi str. 49.-53.

¹⁹² Vidi 6.4. Značaj pomilovanja.

uvjetnim otpustom, institut pomilovanja pokazao se itekako korisnim za društvo. Smatra se da je pomilovanje nepotrebno jer danas postoje olakotne okolnosti, ublažavanje kazne, oslobođenje od kazne, obnova postupka, izvanredno ublažavanje kazne, uvjetni otpust, amnestija te rehabilitacija čime se smanjuje uloga pomilovanja.

Amnestiji se predbacuje to što se s njom uspostavlja fikcija nepostojanja deliktneog karaktera počinjenog djela. Amnestije se daju nakon političkih događaja te često glavni krivci za nasilje budu amnestirani u zamjenu za prekid nasilja. Loše korištenje amnestijom može doći do većeg interesa države za oslobođenje počinitelja, nego za interesom žrtvi. Zbog toga je kroz povijest ovlast amnestije bila prerogativa zakonodavca koji ipak može bolje donijeti zakone kojima se daje amnestija i abolicija.

Može biti potencijalno opasno dati jedino poglavaru države prerogativu pomilovanja, no ipak smatram da u današnjem vremenu razna savjetodavna tijela ipak imaju neku vrstu nadzora nad odlukama predsjednika te se tako dodatno uspostavlja sigurnost javnosti da će odluke o pomilovanju biti pravedne. U Hrvatskoj se Zakonom o pomilovanju od 2003. poboljšao postupak pomilovanja te i u tome vidim pozitivan napredak ovog instituta. Također, primjena pomilovanja se kroz zadnjih godina približava statistikama u drugim državama. Unatoč kritikama upućenih ovim institutima zaključno treba napomenuti da su se instituti pomilovanja i amnestije dokazano kroz povijest pokazali korisnima i važnima za uspostavu modernih država i civiliziranog društva.

11. ZAHVALE

Prije svega, posebno bih htio zahvaliti mentoru prof.dr.sc. Leu Cvitanoviću na velikoj pomoći, podršci i strpljenju tijekom izrade ovog rada te danim savjetima. Također zahvaljujem cijeloj Katedri za opću povijest prava i države, točnije doc.dr.sc. Zrinki Erent-Sunko, dipl.iur. Miranu Marelji i dipl.iur. Ivanu Obadiću na pomoći pri pronalaženju literature koja se odnosi na povijesni aspekt obrađenih instituta. Zahvaljujem i doc.dr.sc. Tomislavu Karloviću na prvotnim savjetima i smjernicama u vezi pisanja znanstvenih radova zbog kojih sam dobio motivaciju pisati radove te koji će mi koristiti u pisanju svih znanstvenih radova.

12. POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Bačić, F., *Krivično pravo, opći dio*, Zagreb, 1980.
2. Bayer, V., *Kazneno postupovno pravo, prva knjiga*, Zagreb, 1943.
3. Beccaria, C., *O zločinima i kaznama*, Split, preveo i priredio A. Cvitanić, 1984.
4. *Biblija-Prijevod Novi svijet*, Zagreb, 2006.
5. Chrimes, S.B., Brown, A.L., *Select Documents of English Constitutional History, 1307-1485*, London, 1961
6. Cogswell, T. , Cust, R. , Lake, P., *Politics, Religion and Popularity in Early Stuart Britain: Essays in Honour of Conrad Russell*, Cambridge University Press, 2002.
7. Crouch, J.P., *The Presidential Pardon Power*, Lawrence, 2008.
8. Dean Moore, K., *Pardons: Justice, Mercy, and the Public Interest*, New York, 1989.
9. Dowling, M., *Clemency and Cruelty in the Roman World*, Michigan, 2006.
10. Foglesong, T. *Pardons and Amnesties in Russia, Claryfing the Differences*, New York, 2002.
11. Frank, S., *Teorija kaznenog prava*, Zagreb, 1955.
12. Given, J.B., *Society and Homicide in Thirteenth-Century England*, Stanford 1977.
13. Goebel, J., Naughton, R., *Law enforcement in colonial New York*, New York, 1944.
14. Goliakov, I., *Sbornik dokumentov po istorii ugovnog zakonodatelstva SSSRi RSFSR, 1917-1952 gg.*, Moskva, 1953.
15. Henigsberg, L., *Tumač akonika o sudskom krivičnom postupku za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca od 16. februara 1929*, Zagreb, 1930.
16. Holt, W., *The Whiskey Rebellion of 1794: A Democratic Working-Class Insurrection*, Georgia, 2004.
17. Humberth, W., *The Pardoning Power od The President, American Council On Public Affairs*, Washington, 1941.
18. Jaramaz-Reskušić, I., *Kaznenopravni sustav u antičkom Rimu*, Zagreb, 2003
19. Kadish, S.H., *Encyclopedia of Crime and Justice*, New York, 1983.
20. Kurtović, A., *Pomilovanje*, Zagreb, 2003.
21. Kurtović, Š., *Opća povijest prava i država I. knjiga*, Zagreb, 2005.
22. Lacey, H., *The Royal Pardon: Access to Mercy in Fourteenth-Century England*, York 2009.

23. LeDonne, J., *Ruling Russia: Politics and Administration in the Age of Absolutism, 1762-1796*, Princeton 1984.
24. Mažuranić, V., *Prinosi za hrvatski pravno-povjesni rječnik*, pretisak, Informator, Zagreb, 1975.
25. Mommsen, T., *Abriss des römischen Staatsrechts*, Graz, 1955 (reprint I. izd. iz 1898)
26. Montesquieu, C., *O duhu zakona, tom I*, Filip Višnjić, Beograd, 1989.
27. Novoselec, P., *Opći dio kaznenog prava*, Zagreb, 2009.
28. Pangle, T.L., *The Laws of Plato*, Chicago, 1988.
29. Pennell, R. F., *Ancient Rome from the Earliest Times Down to 476 A.D.*, New York, 1878.
30. Plutarch, *Demosthenes*(Holden, H. A.), Cambridge, 1893.
31. Radbruh, G., *Filozofija prava*, Beograd, 1980.
32. Rassat, M., *Droit pénal*, Paris, 1987.
33. Richardson, S.R., *Executive Clemency by Pardon*, Bloomington, 2011.
34. Rolph, C., *The Queen's pardon*, London, 1978.
35. Romashkin, P.Š., *Amnistija i pomilovanje v SSSR*, Moskva, 1959.
36. Sebba, L., *Clemency in Perspective, Criminology in Perspective*, London, 1977.
37. Solomon, P., *Soviet Criminal Justice under Stalin*, Cambridge, 1996.
38. Somervill, B., *William Penn: Founder of Pennsylvania*, Compass Point Books, 2006.
39. Steiner, E., Barrington, C., *The Letter of the Law: Legal Practice and Literary Production in Medieval England*, New York, 2002.
40. Stafford, S.P., *Clemency: Legal Authority, Procedure and Structure*, Virginia, 1977.
41. Strauss, L., *O tiraniji*, Zagreb, 1980.
42. Šilović, J., *Kazneno pravo*, Zagreb, 1893.
43. Thorpe, B., *Ancient laws and institutes of England*, London 1840.
44. Thorpe, F., *American Charters, Constitutions and Organic Laws*, Wasnihgton, 1909.
45. Trifunović, M., *Ustavno-pravni i politički aspekti instituta pomilovanja*, Beograd, 1973.
46. Truman D., *Pardon and amnesty under Lincoln and Johnson*, North Carolina, 1953,
47. Visković, N., *Pojam prava*, Split, 1981.
48. Yaney, G., *The Systematization of Russian Government*, New Haven, 1992.
49. Zlatarić, B., Damaška, M., *Rječnik kaznenog prava i postupka*, Zagreb, 1966.
50. Živanović, T., *Osnovi krivičnog prava Kraljevine Jugoslavije, opšti deo, II knjiga*, Beograd, 1937.

Članci:

1. Barry, D., *Amnesty Under the Russian Constitution: Evolution of the Provision and Its Use in February 1994*, Parker School Journal of East European Law, Vol. 1, Br.4, 1994.
2. Baumgartner, J.C., Morris, M.H., *Presidential Power Unbound: A Comparative Look at Presidential Pardon Power*, Politics & Policy, Vol.29. Br.2., 2001.
3. Blum, P., *Policy Brief: Pardons*, International Center for Transitional Justice, New York, 2008.
4. Duker, W.F., *The President's power to pardon: A constitutional history*, William and Mary Law Review, vol.18, br. 3, 1977.
5. Đurđević, Z., *Povijesni razvoj kaznenopravnog položaja počinitelja s duševnim smetnjama u Engleskoj*, Zbornik PFZ, vol. 56, broj 2-3, 2006.
6. Geerds, F., *Gnade, Recht und Kriminalpolitik*, J.C.B. Mohr & Paul Siebeck, Tübingen, 1960.
7. Goodrich., J.P., *The Use and Abuse of the Power to Pardon*, Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology, Vol.11, Br.3, 1920.
8. Gray, R., *The Use and Abuse of the Pardoning Power*, The International Review, Vol. VII, br. 1, 1879.
9. Jelić, M., *Amnestija u teoriji i praksi*, Mjesečnik hrvatskog pravničkog društva, 1926.
10. Joyner, C.C., *Rethinking the President's Power of Executive Pardon*, Federal Probation, A journal of Correctional Philosophy and Practice, Vol. XXXXIII, Br. 1, 1979.
11. Kobil, D. , *The quality of mercy strained: wrestling the pardoning power from the king*, Texas Law Review, vol.1, br. 69, 1991.
12. Kurtović, A.: *Pomilovanje u kaznenom pravosuđu (u povodu novoga Zakona o pomilovanju)*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 10, br. 2, 2003.
13. Kurtović, Š., *Impeachment i politička odgovornost*, Studije i članci iz opće povijesti prava i države 1962-2002, Zagreb, 2002.
14. Laingui, A., *Aspects historiques, La phase exécutoire du proces pénal en Droit comparé*, Revue Internationale de Droin Pénal, br. 3-4, 1990.
15. Ober, J., *Social Science History, Cultural History, and the Amnesty of 403*, Transactions of the American Philological Association, br. 132, 2002.
16. Pihler, S., *Prilog o raspravi o pomilovanju*, Pravni život, br. 6-7, 1987.
17. Radin, M., *Legislative Pardons: Another View*, California Law Review, vol.XXVII, br.4, 1939.

18. R. S., *Documents on Amnesty and Pardon, Soviet Studies*, Vol. 11, Br. 4, Glasgow, 1960.
19. Sebba, L., *The pardoning power— a world survey*, *The Journal of Criminal Law and Criminology*, Northwestern University School of Law, Vol. 68, br. 1, 1977.
20. Solomon, P. H., *Criminalization and Decriminalization in Soviet Criminal Policy, 1917-1941*, *Law & Society Review*, Vol. 16, Br. 1, 1981.
21. Smith, A.T.H., *The prerogative of Mercy, The Power of Pardon and Criminal Justice*, Public Law, 1983.
22. Stefanović, V.J., *Pravna priroda akta pomilovanja i mogućnost administrativnog spora čiji je on objekat*, *Arhiv za pravne i društvene nauke*, Beograd, knjiga X, br. 4, 1925.
23. Škorić, M., *Posebnosti ovlasti tužitelja Međunarodnog kaznenog suda da u interesu pravde odustane od istrage i kaznenog progona (Čl.53 Rimskog statuta)*, *Zbornik PFZ*, vol. 57, br.3, 2007.
24. Vincetić, L., *Oprost i abolicija*, Erasmus, br.6, Zagreb, 1994.

Web lokacije:

1. *Charter for the Province of Pennsylvania-1681*, http://avalon.law.yale.edu/17th_century/pa01.asp
2. <http://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/predsjednik-mesic-pomilovao-anu-magas.html>
3. <http://izbori.tportal.hr/arhiva/izbori/50678/Josipovic-nema-milosti-za-Rimca-Bandic-neodreden.html>
4. <http://www.jutarnji.hr/-mesic-pomilovao-brutalnog-ubojicu-mog-sina-/198203/>
5. <http://www.jutarnji.hr/mesic-pomilovao-ubojicu-rimca-iz-pakracke-poljane/463616/>
6. <http://www.jutarnji.hr/mesic-pomilovao-srbina-optuzenog-za-ratni-zlocin/12059/>
7. <http://www.jutarnji.hr/nema-pomilovanja-za-smrt-dviju-djevojaka/19348/>
8. <http://www.jutarnji.hr/vlada-se-protivi-pomilovanju-hrvoja-petraca-/393713/>
9. <http://www.media.ba/bs/istrazivacko-novinarstvo-novinarstvo-novinarstvo/mesic-pomilovao-antuna-lovika-koji-je-nakon-toga>
10. <http://www.nacional.hr/clanak/54399/borba-s-korupcijom-mesic-pomilovao-gospodarske-kriminalce>
11. <http://www.predsjednik.hr/Default.aspx?art=11620&sec=825>
12. <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=69987>
13. <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=72392>
14. <http://www.slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/83222/Default.aspx>

15. <http://www.vecernji.hr/vijesti/predsjednicki-akt-milosti-svaki-se-treci-pomilovani-vratio-zlocinu-clanak-68668>
16. <http://www.vecernji.hr/vijesti/tadic-pomilovanje-s-rimca-mesiceva-je-anticivilizacijska-gesta-clanak-76573>
17. <http://www.vecernji.hr/vijesti/komisija-odbila-pomilovati-hrvoja-petraca-clanak-68924>

Ustavi, zakoni i ostali propisi:

1. *Codex Theodesianus*.
2. *Kazneni zakon*, NN, 110/97., 27/98., 129/00., 51/01., 129/00., 51/01., 111/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., 152/08., 57/11.
3. *Kazneni zakon o zločinstvima, prestupcima i prekršajima, od 27. svibnja 1852*, uredio S. Kranjčić, Zagreb, 1890.
4. *Korčulanski statut*, prijevod A. Cvitanić, Zagreb-Korčula, 1987.
5. *Knjiga statuta, zakona i reformacija grada Šibenika*, Šibenik, 1982.
6. *Zakon o energiji*, NN, br. 120/12.
7. *Statut grada Dubrovnika*, preveli M. Križman i J. Kolanović, Historijski arhiv Dubovnik knjiga šesta, gl. LXVIII, , 1990.
8. *Statut grada Splita*, preveo A.Cvitanić, Split, Književni krug, knjiga prva, gl. CXI, 1985.
9. *Statut grada Trogira*, prijevod M. Berket, A.Cvitanić, V.Gligo, Split, Književni krug, 1988.
10. *The law and working of the constitution: documents 1660-1914*.
11. *Ustav Republike Hrvatske*, NN, br. 85/2010.
12. *Zakon o amnestiji*, NN, br. 31/1990.
13. *Zakon o kaznenom postupku*, NN, br. 152/2008., 76/2009., 80/2011., 121/2011.
14. *Zakon o općem oprostima*, NN, br. 80/1996.
15. *Zakon o oprostima od krivičnog progona i postupka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske*, NN, br. 058/1992.
16. *Zakon o oprostima počiniteljima kaznenih djela s privremeno okupiranih dijelova područja vukovarsko-srijemske i osječko-baranjske županije*, NN, br. 43/1996.
17. *Zakon o pomilovanju*, NN, br. 175/2003.
18. *Zbirka "Službenog glasnika"*, sv.XXXIII, Hrvatska štamparija, Split, 1929.

Odluke o pomilovanju:

1. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba, klasa: 703-04/12-01/08, urbroj: 71-05-05/2-12-01 od 13. siječnja 2012. godine, NN, br. 80/2012.*
2. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba, klasa: 703-04/12-01/08, urbroj: 71-05-05/2-12-02 od 6. ožujka 2012. godine, NN, br. 80/2012.*
3. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba, klasa: 703-04/12-01/03, urbroj: 71-05-05/2-12-02 od 30. ožujka 2012. godine, NN, br.80/2012.*
4. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba, klasa: 03-04/12-01/04, urbroj: 71-05-05/2-12-02 od 29. svibnja 2012. godine, NN, br.80/2012.*
5. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba: klasa: 703-04/11-01/03 od 21. travnja 2011. godine, NN, br.125/2011.*
6. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba: klasa: 703-04/11-01/04 od 30. svibnja 2011. godine, NN, br.125/2011.*
7. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba od 23. studenoga 2010., NN, br. 34/2011.*
8. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba od 25. studenoga 2010., NN, br. 34/2011.*
9. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba od 22. prosinca 2010., NN, br. 34/2011.*
10. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba, klasa: 703-04/10-01/03 od 29. rujna 2010., NN, br. 132/2010.*
11. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba, klasa: 703-04/10-01/05 od 18. listopada 2010., NN, br. 132/2010.*
12. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba, NN, br. 106/2010.*
13. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba, klasa: 703-04/10-01/01 od 15. siječnja 2010. godine, NN, br.25/2010.*
14. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba klasa: 703-04/10-01/02 od 4. veljače 2010. godine, NN, br. 25/2010.*
15. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba od 16. prosinca 2009., NN, br. 2/2010.*
16. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba od 23. prosinca 2009., NN, br. 2/2010.*

17. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba klasa 703-04/09-01/11 od 23. studenoga 2009. godine*, NN, br.156/2009.
18. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba, klasa: 703-04/09-01/09 od 30. rujna 2009. godine*, NN, br. 152/2009.
19. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba, klasa: 703-04/09-01/10 od 23. listopada 2009.godine*, NN, br. 152/2009.
20. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba, klasa: 703-04/09-01/07 od 1. srpnja 2009. godine*, NN, br. 146/2009.
21. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba, klasa: 702-04/09-01/08 od 11. rujna 2009. godine*, NN, br. 146/2009.
22. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br. 114/2009.
23. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br.55/2009.
24. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br.22/2009.
25. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br. 145/2008.
26. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br.126/2008
27. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br.125/2008.
28. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br. 109/2008.
29. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br. 81/2008.
30. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br. 62/2008.
31. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br.33/2008.
32. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br. 25/2008.
33. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br.133/2007.
34. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba*, NN, br. 118/2007.
35. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br. 108/2007.
36. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br. 92/2007.
37. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br. 69/2007.
38. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br. 59/2007.
39. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br.44/2007.
40. *Odluka o pomilovanjima po molbama osuđenih osoba*, NN, br.33/2007.
41. *Odluka o pomilovanju po molbama osuđenih osoba*, NN, br. 21/2007.

13. SAŽETAK

Mario Rašić

POVIJEST I PRIMJENA KAZNENOPRAVNIH INSTITUTA POMILOVANJA I AMNESTIJE

Amnestija i pomilovanje, oblici milosrđa koji postoje koliko i civilizirana društva, u jednakoj mjeri hvaljeni su i kritizirani zbog svoje izrazite pravne moći. U ovom radu razmatraju se vrline i mane oba instituta pomoću opsežnog istraživanja njihove primjene u Hrvatskoj. Autor rad započinje prikazom povijesnog razvoja oblika milosti kako bi što bolje demonstrirao dugotrajnost i napredak ovih važnih instituta kroz vrijeme. Svoj rad nastavlja definiranjem vezanih pojmova i izlaganjem amnestije i pomilovanja u sadašnjem Hrvatskom pravu. Dalje se ekstenzivno istražuje primjena pomilovanja od strane sva tri predsjednika Republike Hrvatske te se kritički raspravlja o rezultatima. Autor jedinstvenom usporedbom primjene pomilovanja od strane predsjednika Stjepana Mesića i predsjednika Ive Josipovića analizira svrhe i slabosti pomilovanja te prema dobivenim kvantitativnim i kvalitativnim rezultatima predviđa napredak prema racionalnijoj uporabi pomilovanja. Autor ispituje kvalitetu korištenja pomilovanja u Hrvatskoj, njezin utjecaj na javnost i zaključuje koje su pozitivne i negativne strane primjene ovih instituta te preporuča kako uporabu pomilovanja u Hrvatskoj učiniti što racionalnijom i pravednom.

Ključne riječi: pomilovanje, amnestija, kazneno pravo, predsjednik

14. SUMMARY

Mario Rašić

HISTORY AND APPLICATION OF CRIMINAL LAW INSTITUTES OF PARDON AND AMNESTY

Amnesty and pardon, acts of mercy which exist for as long as civilisation does, are equally praised and criticized because of their superior legal power. This paper shows virtues and flaws of both legal institutes by extensive research of their application in Croatia. The author firstly gives a historical review in which he shows the progression of forms of mercy with intention to demonstrate the continuance and importance of amnesty and pardon. His paper is continued by discussing terms important for the paper and by reviewing amnesty in pardon in Croatia as they are today. The paper analyzes how three Croatian presidents used their power to grant pardon. With detailed research and an unique comparison of how president Stjepan Mesić and president Ivo Josipović exercised their pardoning powers, the paper reviews purposes and weaknesses of pardon and predicts progress towards a more rational use of the pardoning power. Finally, the author questions the quality of pardoning in Croatia, the effects of pardoning in the eyes of the public and concludes which are the positive and negative sides of using amnesty and pardon and recommends how to use pardon in a more rational and equitable sense.

Key words: pardon, amnesty, criminal law, the president